

МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ
НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ»**

(21-22 лютого 2020 р.)

Хмельницький
2020

УДК 330.34:001.8(063)
С 91

С 91 Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни. Матеріали II науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 21-22 лютого 2020 р.). – Херсон: Видавництво «Молодий вчений», 2020. – 100 с.
ISBN 978-966-992-025-6

У збірнику представлені матеріали II науково-практичної конференції «Сучасні наукові погляди на економічний розвиток країни». Розглядаються загальні питання світового господарства та міжнародних економічних відносин, економіки та управління підприємствами, інноваційної та інвестиційної діяльності, економіки природокористування та охорони навколишнього середовища, демографії, економіки праці, соціальної економіки і політики, бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту, маркетингу та інше.

Збірник призначений для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться економічною наукою, а також для широкого кола читачів.

УДК 330.34:001.8(063)

ISBN 978-966-992-025-6

© Колектив авторів, 2020
© Видавництво «Молодий вчений», 2020

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Кляпець М.С.

РЕКОМЕНДАЦІЇ FATF ЯК ОРІЄНТИР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ
ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ
З ВИКОРИСТАННЯМ КРИПТОВАЛЮТИ.....6

Супруненко Л.А.

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ..... 11

Чернега І.І.

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ
В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ..... 14

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Лучків В.І., Дідик І.В., Дідик В.С.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ
ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я 18

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Безугла Л.С.

ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ
В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ 21

Кльоба Т.Л.

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВИЯВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ
МІЖ ФІНАНСОВИМИ ДИСБАЛАНСАМИ
ТА ЕНДОГЕННО-ОРІЄНТОВАНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ 25

Надвірнянський Ю.Р.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....29

Процал Ю.В.

ТУРИЗМ В М. КРИВИЙ РІГ: СУЧАСНИЙ СТАН
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 34

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Shuba Olena, Travkina Katryna

THE FUNCTIONING OF THE GREEN ECONOMY
IN THE EUROPEAN UNION..... 39

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Єрофтієва А.А.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ 43

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Гласов П.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО
УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ
В КЛАСТЕРАХ 48

Гончарук С.М.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ АУДИТУ
ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ 51

Сенишин Б.Б., Сподарик Т.І.

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ
БЮРО ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В УКРАЇНІ 56

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Кушнір К.Д., Тіверіадська Л.В.

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІНОУТВОРЕННЯ
СУЧАСНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ..... 62

Лісовська О.О.

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ
СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ
З ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ 66

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Галушка В.Ю.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ, ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ ТА ЗАСОБИ
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ.....69

Таран О.М.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЇ КОНТРОЛІНГУ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ 72

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Курінна Д.В., Курінна В.В., Рудянова Т.М.

НЕЙРОМЕРЕЖЕВІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ
В ЕКОНОМІЦІ.....78

Слободяник О.О., Чижевська Т.В.

КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ
МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ
НА РОЗВИТОК РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ 81

ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Борисенко Л.М.

МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО
КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ 84

Романовський В.А.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ 89

МАРКЕТИНГ

Дрокіна Н.І.

РОЛЬ ТЕПЛОВИХ КАРТ В МАРКЕТИНГУ
ЛЯ АНАЛІЗУ АКТИВНОСТІ НА САЙТІ.....92

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Кляпець М.С.

студент,

*ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»*

РЕКОМЕНДАЦІЇ FATF ЯК ОРІЄНТИР ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВИМ ЗЛОЧИНАМ З ВИКОРИСТАННЯМ КРИПТОВАЛЮТИ

Актуальність теми. Ефективне функціонування національної економіки, орієнтоване на її зростання можливе лише із забезпеченням законності і правопорядку в економічних відносин, що є одним із завдань державної економічної політики. Здійснення попереджувальної та превентивної діяльності у сфері запобігання фінансовим злочинам дістало назву фінансового моніторингу та втілено в законодавстві всіх сучасних країн світу. Втім, стрімкий розвиток інформаційних технологій та поява нових створюють нові виклики для регулюючих органів у сфері економіки, зокрема – необхідність перегляду чи доповнення існуючого законодавства з урахуванням особливостей певних технологій чи ступеню їх поширення у суспільстві.

Від публікації Whiteraper найпопулярнішої у світі криптовалюти BTC у 2009 р. та її представлення як peer-to-peer електронного активу, що дозволить здійснювати перекази онлайн без участі фінансових установ [1, с. 1], криптовалюти експоненційно набували популярності. На сьогодні існує майже 3 тисячі криптовалют, при чому 85% капіталізації крипто-ринку припадає на 10 найбільших активів, найпопулярнішим серед яких є BTC, який щоденно також опосередковує транзакцій на понад 6 млрд дол. США [2].

Не відкидаючи беззаперечні переваги, які має криптовалюта порівняно з грошима (низька комісія за транзакції та висока їх

швидкість), важливо не забувати, що анонімізація/псевдонімізація гаманців (залежно від особливостей конкретної криптовалюти) несе за собою також і певні ризики економічної безпеці, в першу чергу – в частині можливості використання її для фінансових злочинів (уникнення оподаткування, фінансування тероризму, розповсюдження зброї масового знищення, а також шахрайства).

Відповідно до даних Європолу, кожного року за допомогою криптовалюти відмивається всього приблизно 5,5 млрд. дол. США, що становить менше 1% світових транзакцій, пов'язаних з відмиванням грошей. При цьому аналогічна ситуація має місце і з іншими злочинами: так, транзакції з купівлі наркотиків також мають питому вагу транзакцій у криптовалюті близько 1% [3]. При цьому 97% транзакцій у криптовалюті, пов'язаних з фінансовими злочинами мали місце в країнах зі слабким законодавством про запобігання легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом (2018 р.) [4, с. 2].

Не зважаючи на незначні обсяги незаконних транзакцій у криптовалюті та заяви Міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (далі – FATF), що наразі віртуальні активи (криптовалюта) не становить загрози фінансовій стабільності [5], FATF були розроблені зміни у Рекомендації FATF (Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів та фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення) (далі – Рекомендації). В оновлених Рекомендаціях було надане визначення віртуальних активів, постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів, а також наголошено на необхідності забезпечити регулювання діяльності постачальників послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів та входження їх до предмету регулювання законодавства про запобігання легалізації (відмивання) доходів одержаних злочинним шляхом [6, с. 15, 126-127].

Окрім того, відповідно до Рекомендацій, на відміну від застосування обов'язкових заходів ідентифікації клієнта при здійсненні транзакції на суму понад 15 тисяч євро, для транзакцій з віртуальними активами має бути застосований поріг в 1 тисячу євро [6, с. 71].

Не будучи членом FATF, Україна не здійснює імплементацію Рекомендацій у національне законодавство безпосередньо. Втім, відповідно до напрямків співпраці України та ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки, Україна має забезпечити імплементацію Рекомендацій FATF, рівнозначних прийнятих у ЄС [7]. Так, в ЄС наразі діє 5 Директива із запобігання використанню фінансової системи з ціллю відмивання грошей чи фінансування тероризму (далі – AMLD5) [8].

На виконання своїх зобов'язань Україною був прийнятий новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» № 361-IX, що вступає в дію в квітні 2020 р. (далі – Закон) [9]. Закон розширює предметну сферу законодавства про фінансовий моніторинг на віртуальні активи, визначені як цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей [9] (що є дослівним перекладом визначення в Рекомендаціях [6, с. 126], однак відрізняється від визначення в AMLD5 [8]). Важливо відзначити, що у Законі була допущена термінологічна та дефінітивна помилка, адже на відміну від Рекомендацій, які прямо вказують, що Рекомендації не застосовуються до цифрового вираження фіатних грошей, цінних паперів, чи інших фінансових активів [6, с. 126], Закон просто здійснює перенос визначення віртуальних активів із Рекомендацій без цього застереження, а отже – до зазначеного вище визначення потрапить не лише криптовалюти, але й інші види блокчейн-активів (зокрема, токени-цінні папери).

Закономірно, Законом [9] також розширюється перелік суб'єктів первинного фінансового моніторингу, до яких тепер відносяться також фізичні чи юридичні особи що здійснюють: обмін віртуальних активів (криптообмінники), переказ віртуальних активів (криптогаманці), зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дають змогу контролювати віртуальні активи (криптокастодіани), чи участь і надання фінансових послуг,

пов'язаних із пропозицією емітента та/або продажем віртуальних активів (постачальники послуг з токенизації).

Як і для будь-яких інших транзакцій, до операцій з криптовалютою відповідно до Закону може застосовуватись як належна перевірка, так і заходи посиленого чи спрощеного характеру, відповідно до наявності вищого чи нижчого ступеню ризику ніж зазвичай [9]. При цьому частина 5 статті 7 Закону прямо передбачає, що віднесення держави до списку держав, які не виконують чи неналежним чином виконують рекомендації міжнародних організацій, задіяних у сфері боротьби з фінансовими злочинами є підставою застосування операцій посиленого характеру (варто підкреслити, що такі затверджені національними органами переліки завжди ґрунтуються на списку FATF).

Важливо відзначити, що як імплементація AMLD5 в законодавство європейських держав, так і зближення з ним українського законодавства зовсім не означає, що фінансові установи (в першу чергу – банки) охочіше співпрацюватимуть з крипто-бізнесом. Все ж варто погодитись з думкою, що наявність регулювання зробить банкінг для крипто-бізнесу простішим [10].

Висновок. Національне законодавство України піддається значному впливу джерелам європейського права, в яких імplementовані Рекомендації FATF, що веде до непрямой їх рецепції Україною. Зі вступом в юридичну силу нового Закону, можна очікувати збільшення кількості крипто-компаній в Україні та позитивну динаміку в ефективності застосування законодавства про фінансовий моніторинг у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Satoshi Nakamoto Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, Bitcoin (2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
2. Marko Milijic 37+ Cryptocurrency Statistics, Leftronic (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://leftronic.com/cryptocurrency-statistics/>
3. Victor Sikirin Cryptocurrencies and Crime: What Do the Statistics Say?, DeCenter (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decenter.org/en/cryptocurrencies-and-crime-what-do-the-statistics-say>

4. Cryptocurrency Anti-Money Laundering Report 2018 Q3, CipherTrace Cryptocurrency Intelligence (2018) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ciphertrace.com/crypto-aml-report-2018q3.pdf>

5. Virtual Assets, FATF (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc\(fatf_releasedate\)](https://www.fatf-gafi.org/publications/virtualassets/documents/virtual-assets.html?hf=10&b=0&s=desc(fatf_releasedate))

6. The FATF Recommendations (2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифіковану із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011

8. Directive (EU) 2018/843 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 amending Directive (EU) 2015/849 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing, and amending Directives 2009/138/EC and 2013/36/EU [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32018L0843>

9. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення», Верховна Рада України (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>

10. Lawrence Cole AMLD5 Won't Save Crypto Exchanges From Bank Rejection, AsumeTech (2020) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://asumetech.com/amld5-wont-save-crypto-exchanges-from-bank-rejection/>

Супруненко Л.А.

аспірантка,

*Державний науково-дослідний інститут
інформатизації та моделювання економіки*

Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

В умовах суспільних викликів та зовнішніх загроз, які постали перед Україною, формування добросусідських відносин та поглиблення транскордонного співробітництва є особливо актуальним.

Транскордонне співробітництво в Україні реалізується на основі міжнародного та вітчизняного законодавства.

У 1980 році країнами – членами Ради Європи було укладено Європейську рамкову конвенцію про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями. У 1995 році Конвенцію доповнено Додатковим протоколом, що встановлює порядок її застосування. У 1998 році прийнято Протокол № 2, що регламентує співробітництво між регіонами, які безпосередньо не межують один з одним.

14 липня 1993 року Україна приєдналася до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, у 2004 році до протоколів цієї Конвенції.

24 червня 2004 року прийнято Закон України «Про транскордонне співробітництво», який визначає мету та принципи державної політики у сфері транскордонного співробітництва, повноваження суб'єктів транскордонного співробітництва України, принципи та форми державної підтримки транскордонного співробітництва та його фінансове забезпечення.

Починаючи з 2005 року продовжується робота щодо реалізації положень Закону, у тому числі стосовно створення відповідної нормативно-правової бази.

Протягом 2006-2016 років прийнято три Державні програми розвитку транскордонного співробітництва.

Наприкінці 2011 року Україна приєдналась шляхом підписання до Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС). З метою виконання міжнародного зобов'язання та положень Закону України «Про транскордонне співробітництво» Кабінетом Міністрів України прийнято постанови від 18 грудня 2019 року № № 1126, 1127 «Про затвердження Типового статуту об'єднання єврорегіонального співробітництва» та «Про затвердження Типової угоди про утворення об'єднання єврорегіонального співробітництва».

Наразі, Урядом готується нові нормативно-правові акти щодо деяких питань порядку фінансування проектів (програм) транскордонного співробітництва та Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки.

Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2027 року розвиток транскордонного співробітництва визначено одним із пріоритетних завдань реалізації державної регіональної політики. Державна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2021-2027 роки визначена одним із інструментів реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року.

Отже, аналіз системи нормативно-правового забезпечення транскордонного співробітництва на державному та регіональному рівнях в Україні дає підстави для висновку про необхідність:

- по-перше, розширення повноважень органів місцевого самоврядування та місцевих органів виконавчої влади у сфері зовнішніх відносин, зокрема, – транскордонного та міжтериторіального співробітництва;

- по-друге, уточнення функцій та компетенції спеціально уповноважених центральних органів виконавчої влади, які тим або іншим чином можуть бути задіяні у системі транскордонного співробітництва;

– інших заходів.

Для кращого правового забезпечення та успішної реалізації транскордонного співробітництва в Україні доцільним є доопрацювання національного законодавства, зокрема Закону України «Про транскордонне співробітництво», формування чіткого понятійного апарату.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про транскордонне співробітництво» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>

2. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-p>

3. Про затвердження Типового Статуту об'єднання єврорегіонального співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-tipovogo-statutu-obyednm1127annya-yevroregionalnogo-spivrobitnictva>

4. Про затвердження Типової угоди про утворення об'єднання єврорегіонального співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennya-tipovoyi-ugodi-a1126>

5. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-p>

6. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_106

Чернега І.І.

кандидат економічних наук, доцент,

Уманський національний аграрний університет садівництва

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інноваційний розвиток аграрного сектора України є одним з найважливіших факторів підвищення конкурентоспроможності національної економіки на світовому ринку. Аграрний сектор потребує інновацій в загальних рисах, бо інновації – це процес який реалізує нововведення в сферу діяльності і ефективно впливає на соціальне становище що надає переваги для залучених сторін. Впровадження інновацій служить ефективним механізмом економічного зростання і конкурентоспроможності в країнах [1-2]. Таким чином, аграрний сектор економіки за його специфікою, вимагає самостійного розгляду інноваційного розвитку як об'єкта дослідження та управління.

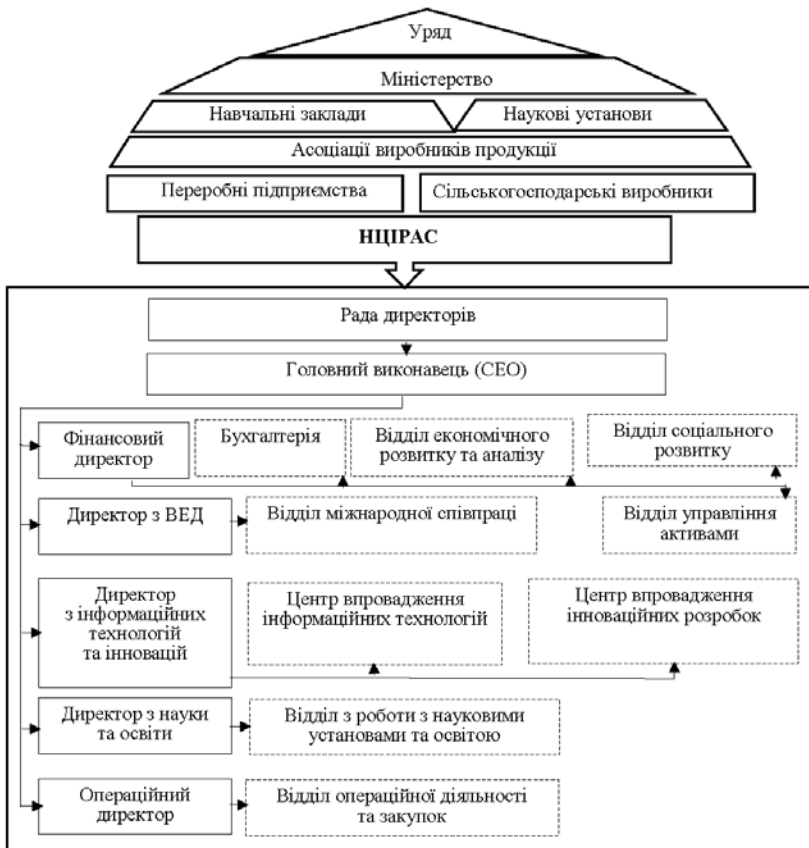
Неефективність соціально-економічного механізму підприємницької діяльності аграрного сектору призводить до того, що наука та знання повинні бути пов'язані і прямолінійно впливати на прискорення сталого аграрного сектора за рахунок впровадження інновацій. Для впровадження інновацій необхідно створювати, накопичувати, систематизувати, поширювати знання з подальшим їх впровадженням, тобто займатися науковою діяльністю. Таким чином, можна сказати, що інновації – нові знання, які представлені в практичному вигляді або у вигляді продукту, який успішно запроваджується в економічні чи соціальні процеси, з метою підвищення ефективності, продуктивності та якості підчас отримання кінцевої продукції.

Україна втратила за рік чотири позиції в рейтингу серед 50 досліджуваних країн, та посіла 46 місце у 2018 р. відносно розвитку інноваційних процесів. Але не зважаючи на це, Україна зберігає середню позицію та посідає 21 місце за ефективністю вищої освіти, із розрахунку частки дипломованих працівників та кількістю

випусників з інженерною і технічною вищою освітою. Але варто зазначити, що у порівнянні з рейтингом 2017 р. Україна за рівнем вищої освіти втратила 17 позицій. За патентною активністю Україна посідає 27 місце у 2018 р. [3]. Так, на теперішньому етапі розвитку рівень використання інновацій в українському агросекторі оцінюється до 15% в порівнянні зі світовим ринком. При цьому активним використанням і впровадженням нових технологій займають агрохолдинги [4]. Таким чином провівши основні дослідження щодо розвитку інновацій в аграрному сектору було визначено, що слабкість інновацій залежить від науки і інвестицій.

Отже, вирішенню такої проблеми може сприяти запропонована концептуальна модель розвитку соціально-економічного підприємництва аграрного сектору, на принципах взаємодії систем науки та виробництва як організаційної форма трансферу інновацій, така модель ґрунтується на єдиному центрі, який буде взаємодіяти з системою науки і виробництва, як організаційна форма трансферу інновацій в аграрному секторі регіональної економіки і матиме назву Науковий центр інноваційного соціально-економічного розвитку аграрного сектору. Концептуальна модель такого центру має наступний вигляд рис. 1. Науковий центр інноваційного соціально-економічного розвитку аграрного сектору – це інноваційна зона, утворена декількома об'єднаннями в єдине інноваційний союз з метою досягнення високого ступеню єдності та узгодженості інноваційного та соціально-економічного розвитку, на засадах трансферу інновацій.

Таким чином, дана концептуальна модель визначає як саме повинна взаємодіяти дана структура. Науковий центр інноваційного соціально-економічного розвитку аграрного сектору є унікальним інструментом підвищення рівня соціальної відповідальності підприємницької діяльності та посилення конкурентних позицій на ринку аграрного сектору як в Україні, так і за її межами.

Рис. 1. Концептуальна модель наукового центру інноваційного соціально-економічного розвитку аграрного сектору

Структура концептуальної моделі вибудована за трьома взаємопов'язаними напрямками – організаційним (покликаним забезпечити організацію формування і реалізації державної політики в аналізованій сфері, сформувати інституційне забезпечення, а також координацію функцій та завдань, систему контролю), економічним (для створення сукупності внутрішніх і зовнішніх господарських стимулів, включно з залученням необхідного ресурсного забезпечення) та соціальним. Важливою особливістю поєднання зазначених елементів є послідовний вплив із застосуванням

необхідного для цього інструментарію. Це дозволяє послідовно та поетапно змінювати ситуацію для досягнення поточних і перспективних цілей та визначення державної політики.

Таким чином, на основі взаємодії науки, знання та прямолінійного їх впливу можуть привести на прискорення розвитку соціально-економічного механізму підприємницької діяльності аграрного сектору за рахунок впровадження інновацій. Концептуальна модель передбачає наявність складових, з'єднання яких слід розглядати як взаємопоєднання, взаємодоповнення і взаємозалежність цих складових. Основою повинна стати інноваційна стратегія розвитку соціально-економічного механізму підприємницької діяльності аграрного сектора, яка враховує корпоративну стратегію розвитку. Застосування такої моделі сприятиме розвитку та поширенню соціально відповідального бізнесу аграрного сектору таким чином підвищуючи якість управлінських рішень, ефективність діяльності, імідж і конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Саблук П.Т. та ін. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект : монографія. Київ : ННЦ ІАЕ, 2010. 706 с.
2. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
3. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році : аналітична довідка. Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2018. 98 с.
4. Высоцкий Т. Агросектор Украины требует ежегодно 200 млн долларов инвестиций в инновации. URL: <https://news.finance.ua/ru/news/>

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Лучків В.І.

магістр;

Дідик І.В.

магістр;

Дідик В.С.

магістр,

Житомирський національний агроекологічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Процес управління передбачає наявність суб'єкта й об'єкта управлінської діяльності. Суб'єктом управління закладів охорони здоров'я є їх керівництво, яке може бути представлено як медичними, так і суто адміністративними працівниками, які й відповідають за питання підвищення рівня менеджменту та формування системного підходу до управління підприємствами.

Системний підхід – це напрям методології спеціального наукового пізнання та соціальної практики, в основу якого покладено дослідження об'єктів як систем. Система – сукупність елементів, які перебувають у зв'язку та відношеннях між собою, що утворюють визначену цілісність, єдність.

У науковій літературі системний підхід розглядається також як кібернетичний. Кібернетичний підхід полягає в обґрунтуванні інформаційної сутності управління, у визнанні універсальності законів управління для різних систем, у виявленні та організації механізмів зворотного зв'язку, що діють в системах управління [3, с. 136-141].

Модель системного підходу має кілька базових принципів.

1. Принцип цілісності, тобто неможливості звести властивості системи до суми властивостей елементів, які її складають.

2. Принцип структурованості, тобто можливість опису системи через встановлення її структури, мережі зв'язків і взаємовідношень системи.

3. Принцип взаємозалежності структури і зовнішнього середовища, за яким система формує і виявляє свої властивості в процесі взаємодії із зовнішнім середовищем.

4. Принцип ієрархії, де кожний компонент системи, розглядається як система, а досліджувана система є елементом, глобальної системи.

5. Принцип множинності опису кожної системи, за яким кожна система є складною, її адекватне пізнання потребує побудови множини різноманітних моделей, кожна з яких описує тільки певний аспект системи [3, с. 136-141].

У галузі охорони здоров'я організація процесу надання медичної послуги будується на системі виробничих відносин, ієрархічних зв'язках, систем і правил, прав, обов'язків, відповідальності тощо.

6. Для того щоб менеджмент медичних послуг був конкурентоспроможним, необхідно визначити параметри входу: які потрібні ресурси і яка інформація. Потреба в ресурсах та інформації прогнозується після вивчення організаційно-технічного рівня системи – професійність персоналу, якість обладнання, існуючі технології, система управління та параметри зовнішнього середовища – економіка, демографія, інфраструктура тощо. Зворотний зв'язок є комунікативним каналом від отримувачів послуги до її надавачів. У разі зміни вимог користувачів до медичних послуг, параметрів ринку, появи нових технологій система має відреагувати на ці зміни і внести відповідні зміни в функціонування. Реакція системи відображається на функції планування, внутрішніх змінах організації. Організація є основною складовою і забезпечує взаємодію між підсистемами та всією системою [3, с. 56-60].

Особливістю системи надання медичних послуг є відсутність технічного виробництва. Процес надання медичної послуги є сукупністю праці медичного персоналу і медичного обладнання, необхідного для надання цієї послуги.

7. Медичні послуги складаються з двох великих підгруп, перша – індивідуальна медична послуга під якою розуміється будь-який контакт споживача послуги з тих хто її надає, який здобув медичну освіту, обізнаний з медичних питань, діяльність якого приносить пряму користь виключно користувачеві. Друга – медичні послуги загального користування – це будь-який контакт споживача з

медичним працівником котрий надає послуги, і діяльність якого є корисною для всього суспільства [1, с. 111-113].

Отже, медичний заклад є складною системою. У функціонуванні складного об'єкта існують елементи небезпеки, котрі полягають в тому, що складні системи важко піддаються впорядкуванню.

8. Тому управління медичними закладами як складними системами необхідно проводити в кілька етапів. На *першому* етапі слід сформулювати мету, визначивши та обґрунтувавши бажані показники. На *другому* етапі потрібно визначити об'єкт, відокремивши його із середовища, з'ясувати управляючий вплив та реакцію на нього, виявити обмеження. На *третьому* етапі необхідно провести структурний синтез моделі: визначення структури, зв'язків. На *четвертому* етапі проводиться ідентифікація параметрів моделі: чітке розуміння складових системи, які функції передбачається виконувати. На *п'ятому* етапі – планування експерименту – застосовуються різні види моделювання для прогнозування отриманого результату і зменшення ймовірності отримання небажаних результатів. Останній етап – безпосереднє здійснення управління: організація виконавчих дій, контроль, коригування [3, с. 136-141; 2, с. 13-14].

Отже, управління закладом охорони здоров'я, який є складною системою, має ґрунтуватися на загальних принципах теорії систем. Застосування системного підходу до управління закладом охорони здоров'я дає змогу покращити процеси керівництва, а відтак позитивно впливає на розвиток системи охорони здоров'я в цілому. Чим вищий рівень якості складових системи управління надання медичних послуг, тим більша вірогідність отримання якісної медичної послуги, що відображає чітку та якісну побудову системи управління.

Список використаних джерел:

1. Державне управління реформуванням системи охорони здоров'я в Україні : навч.-наук. Вид. за заг. ред. проф. М.М. Білінської. Львів : НАДУ, 2012. 240 с.
2. Єржак Г.Я. Технологія управління закладом охорони здоров'я. Дніпропетровськ : ДОНМБ, 2016. С. 23.
3. Клименко П.М. Системний підхід до управління закладами охорони здоров'я. *Вісник НАДУ*. 2014. № 3. С. 136–141.
4. Літвінов О.С. Управління закладами охорони в умовах конкурентного середовища. *Ефективна економіка*. 2015. № 2. С. 56–60.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Безугла Л.С.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

В сучасних реаліях, інфраструктура має велике значення для функціонування національної економіки, представляючи собою невід'ємну її частину. Роль інфраструктури в економіці збільшується, і триває процес її вдосконалення. Ефективне використання складових елементів інфраструктури дає позитивні темпи зростання макро- і мезоекономічних показників не тільки економіки країни, але і окремих регіонів.

В економічній літературі існують різні визначення поняття інфраструктури. Поява терміна «інфраструктура» (від лат. Infra – нижче, під та structura – будова, розташування) в економічній науці відноситься до кінця 40-х років ХХ століття. Даний термін був застосований для позначення комплексу галузей господарства, які обслуговують промислове і сільськогосподарське виробництво (будівництво шосейних доріг, каналів, портів, мостів, аеродромів, складів, енергетичне господарство, залізничний транспорт, зв'язок, водопостачання і каналізація, загальна і професійна освіта, витрати на науку, охорону здоров'я і т.і.).

За економічним словником «інфраструктура – це сукупність галузей, підприємств і організацій, що входять в ці галузі, видів їх діяльності, покликаних забезпечувати, створювати умови для нормального функціонування виробництва та обігу, товарів, а також життєдіяльності людей».

Інфраструктура взаємопов'язана і взаємодіє, виходячи з інтересів суб'єктів ринкових відносин, і формує при цьому передумови для

відтворювального процесу. Взаємодія ринків здійснюється саморегульованим механізмом відносин і регулює втручання держави. Інфраструктура формується як відкрита система, що реагує на внутрішню і зовнішню соціальну і політичну ситуацію. Всі процеси формування ринків, і функціонування суб'єктів економічних відносин знаходяться в залежності від стану економічного простору, залежне від характеру і структури виробництва, ємності і якості споживання всередині суб'єкта економіки.

Інфраструктура, яка забезпечує цілісне функціонування економічної системи відрізняється від інфраструктури, яка сприяє розвитку економіки, що дозволяє вийти на «нову якість» економічного зростання в сучасних умовах. Конкретна економічна система може мати розвинену інфраструктуру, що забезпечує її функціонування, але не мати інфраструктури, яка сприяє розвитку самої економічної системи.

Під туристичною інфраструктурою слід розуміти сукупність загальних умов виробництва туристичного продукту. При розкритті змісту поняття «загальні умови виробництва» – думки вчених-економістів розходяться. Одні мають на увазі види діяльності або об'єкти, що забезпечують основний технологічний процес, інші – весь технологічний процес, треті – технологічний процес з управлінським впливом, необхідним для формування туристичного продукту. Саме остання думка найбільше розкриває поняття «туристичний продукт». Також туристичну інфраструктуру слід розглядати з боку функціонування відповідних організаційно-правових форм управління [4].

Гайдук А. в своїх працях зазначає, що «основу туристичної інфраструктури складають кошти розміщення, під якими розуміється будь-який об'єкт, що дає тимчасові послуги з проживання». Дане визначення важко визнати конструктивним, оскільки воно практично обмежує умови, необхідні для надання туристичних послуг, наявністю засобів розміщення [1].

Детальне визначення інфраструктури туризму дає вчений Ключкович Н., який пропонує розуміти під інфраструктурою комплекс споруд, інженерних і комунікаційних мереж, в тому числі телекомунікаційного зв'язку, доріг, суміжних індустрії туризму підприємств, що забезпечують нормальний доступ туристів до

туристичних ресурсів і їх належне використання в цілях туризму, а також забезпечення життєдіяльності підприємств індустрії туризму. Це автомобільні і залізні дороги, вокзали і термінали, системи регулювання дорожнього, повітряного, річкового і морського руху, системи тепlopостачання, електричні та телефонні мережі та інше [2].

Інтерес представляють дослідження інфраструктури туризму, виконані Музиченко-Козловська О., яка в своїх дослідженнях представляє її як складну систему взаємодіючих елементів, і яка є підсистемою індустрії туризму. На думку зазначеного автора, туристична інфраструктура являє собою комплекс діючих споруд і мереж виробничого, соціального і рекреаційного призначення, призначений для функціонування сфери туризму [3].

Розвинена інфраструктура туризму забезпечує не тільки доступність туристичних ресурсів, а також комфортність перебування туристів в місцях відпочинку. Функціонування і розвиток індустрії туризму в свою чергу, виступає елементом соціально-економічної системи країни, що вимагає значних інвестицій і забезпечує державу податковими надходженнями та приносить прибуток підприємцям.

Крім множинності визначень інфраструктури туризму, що зумовило необхідність проведення критичного аналізу дефініцій, в спеціальній літературі відсутня також єдність визначення туризму як галузі сфери послуг. Різні автори говорять про туризм, індустрію туризму, туристичну індустрію, встановлюючи різні зв'язки між даними поняттями. Для регіонів країни наявність туристичних ресурсів (природних, історичних, соціально-культурних об'єктів, що включають об'єкти туристичного показу, а також інші об'єкти, здатні задовольнити духовні потреби туристів) є важливою складовою індустрії туризму.

Завдяки своєчасно сформованій туристичній інфраструктурі відбувається освоєння туристичних ресурсів, підвищується їх привабливість, доступність, збільшується туристична ємність території (без шкоди для навколишнього середовища), компенсується несприятливий вплив природно-кліматичних умов регіону, а також збільшується приплив інвестицій.

Інфраструктура туризму являється системою і об'єктом регіонального управління, яка складається з елементів підприємств та організацій різної галузевої приналежності. Пропорційний розвиток її елементів можливий за умови здійснення централізованого регулювання, інструментом якого є програми розвитку туризму в регіонах. Отже, мова може йти про визначення складу інфраструктури регіональної системи туризму як об'єкта регіонального управління.

За сучасних умов, основним інструментом розвитку туризму в Україні є регіональні соціально-економічні програми, перевага яких полягає в здатності комплексного вирішення складних економічних, соціальних, фінансових, структурно-організаційних, технічних та інших проблем. Управління такими програмами може бути ефективним і раціональним тільки на основі системного програмно-цільового принципу.

Список використаних джерел:

1. Гайдук А. Формування туристичної ринкової інфраструктури як фактор підвищення ефективності функціонування ринку туристичних. *Регіональна економіка*. 1999. № 2. С. 172–178.
2. Ключкович Н. Історія та сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури в Україні. *Східноєвропейський історичний вісник*. 2017. Вип. 2. С. 93–97.
3. Музиченко-Козловська О. Розвиток туристичної інфраструктури – визначальний чинник туристичної привабливості території. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2011. № 714. С. 229–237.
4. Туристичні ресурси та інфраструктура – головні складові розвитку туризму в Україні. URL: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/tourism/36431/>

Кльоба Т.Л.

аспірант,

*ДУ «Інститут регіональних досліджень
імені М.І. Долишнього НАН України»*

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ВИЯВЛЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ МІЖ ФІНАНСОВИМИ ДИСБАЛАНСАМИ ТА ЕНДОГЕННО-ОРІЄНТОВАНИМ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

Удосконалення механізму збалансованого ендогенно-орієнтованого розвитку регіонів перш за все торкається методики оцінки виявлення зв'язків між фінансовими дисбалансами та ендогенно-орієнтованим розвитком регіонів.

Огляд літературних джерел, присвячених даній проблематиці дозволив відзначити найбільш важливі механізми управління ендогенно-орієнтованого розвитку регіонів:

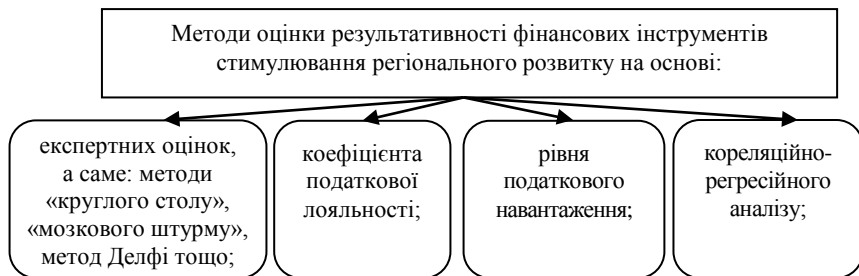
- програмно-цільовий механізм;
- механізм соціального партнерства;
- кластерний механізм як засіб підвищення інноваційної активності в регіоні;
- механізм аналізу і оцінки сталого розвитку регіонів.

Також серед механізмів управління сталим розвитком регіону пріоритетне місце займають стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіонів, державно-приватне партнерство, функціонування організацій громадянського суспільства.

Зв'язок комплексу даних механізмів між собою (когерентність) забезпечують стійкість регіонального розвитку.

Для оцінки результативності фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку можуть використовуватися різні методи (рис. 1).

Для виявлення зв'язків між фінансовими дисбалансами та ендогенно-орієнтованим розвитком регіонів нами було оцінено їх взаємозв'язок за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Рис. 1. Методи оцінки результативності фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку

Джерело: розроблено автором за даними [1]

Більш точно тіснота зв'язку оцінюється коефіцієнтом кореляції r .

Коефіцієнт кореляції лежить в межах $y = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$.

При $r=0$ зв'язку немає.

Якщо $|r|=1$, то між двома величинами існує функціональний зв'язок. Коефіцієнт кореляції визначається за формулою:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{t=1}^n (x_t - \bar{x})(y_t - \bar{y})}{\sqrt{\sum (x_i - \bar{x})^2 \sum (y_i - \bar{y})^2}} \quad (1)$$

де r_{xy} – коефіцієнт кореляції;

x_i, y_i – поточні значення спостережуваних величин;

$\bar{x}, \bar{y}$ – середні значення цих величин.

$$r_{xy} = \frac{\overline{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sigma_x \sigma_y}, \quad (2)$$

де $\overline{xy}$ – середнє значення добутку двох кореляційних величин;

$\sigma_x \sigma_y$ – середні квадратичні відхилення відповідних величин, які визначаються так:

$$\sigma_z = \sqrt{\overline{x^2} - (\bar{x})^2}, \quad (3)$$

Для лінійної регресії коефіцієнт кореляції r є не тільки критерієм тісноти зв'язку, але і критерієм точності апроксимації (підбору формули, що виражає залежність) [2].

Оцінка точності апроксимації (accuracy approximation) криволінійної залежності проводиться за допомогою кореляційного відношення:

$$\eta = \sqrt{1 - \frac{\sum (y_i - \tilde{y}_i)^2}{\sum (y_i - \bar{y})^2}}, \quad (4)$$

де y_i – поточні значення залежної змінної;

$\tilde{y}_i$ – теоретичні значення;

$\bar{y}$ – середні значення.

Кореляційне відношення приймає значення $0 \leq \eta \leq 1$, воно завжди позитивно. Якщо $\eta > r$, то крива точніше апроксимує залежність, ніж пряма; для прямої $\eta = r$. Додатковою оцінкою точності апроксимації часто застосовують при оцінці нелінійної регресії, являється середня відносна помилка апроксимації $\bar{\varepsilon}$, яка визначається за формулою:

$$\bar{\varepsilon} = \frac{1}{N} \sum \left| \frac{y_i - \bar{y}_i}{y_i} \right| 100. \quad (5)$$

При оцінці взаємного впливу трьох і більше змінних використовують коефіцієнт множинної кореляції R , який для трьох змінних визначається за формулою:

$$R = \sqrt{\frac{r_{yx1}^2 + r_{yx2}^2 - 2r_{yx1}r_{yx2}r_{x1x2}}{1 - r_{x1x2}^2}} \quad (6)$$

При розрахунку сукупного коефіцієнта кореляції необхідно попередньо визначити парні коефіцієнти кореляції $r_{y_{x1}}$, $r_{y_{x2}}$, $r_{y_{x3}}$. Після того як всі вони визначені, їх записують в квадратну симетричну матрицю:

$$\begin{bmatrix} 1 & r_{yx1} & r_{yx2} & r_{yx3} \\ r_{yx1} & 1 & r_{yx2} & r_{yx3} \\ r_{yx2} & r_{x1x2} & 1 & r_{x2x3} \\ r_{yx3} & r_{x1x3} & r_{x2x3} & 1 \end{bmatrix} \quad (7)$$

Отже, за величиною коефіцієнта кореляції можемо зробити наступний висновок:

$0 < |r| < 0,2$ – зв'язку практично немає;

$0,2 < |r| < 0,5$ – зв'язок слабкий;

$0,5 < |r| < 0,75$ – зв'язок середній;

$0,75 < |r| < 0,95$ – зв'язок сильний;

$0,95 < |r| < 1$ – практично функціональний зв'язок[2].

Отже, запропонований комплекс виявлення зв'язку між фінансовими дисбалансами та ендеогенно-орієнтованим розвитком регіонів України за допомогою кореляційних матриць може розглядатися як інструмент підтримки прийняття рішень при сценарному аналізі стратегічних альтернатив розвитку регіонів, оцінці їх ефективності та обґрунтуванні стратегічних нормативів по окремих сферах.

Список використаних джерел:

1. Евстафьева А.Х. Методы оценки эффективности налоговой политики региона / А.Х. Евстафьева // Вестник Пермского университета. Экономика. – 2013. – № 3(18). – С.23–31.

2. Біліченко В.В. Моделювання технологічних процесів підприємств автомобільного транспорту. Математичні функції. Моделі на їх основі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmbt/avto6_bilichenko_modelyuvtehproces_avtotransportu/p3.html

Надвірянський Ю.Р.

*магістр менеджменту, політології, історії та археології,
аспірант економіки,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Функціонування прогресивного економічного розвитку України залежить від розвитку регіональних систем та їх продуктивних сил, дослідження передумов їхнього розвитку неможливо здійснити без розгляду умов та чинників, які безпосередньо впливають та виступають рушійною силою економічного розвитку та інтеграційного процесу. Отже, в залежності від умов інтеграційного процесу в Європейську економічну систему, базові чинники та умови перехідного періоду, готовності регіональних систем до конкурентоспроможності в умовах децентралізації та Європейської інтеграції, визначається економічний розвиток України.

Варто розмежувати дефініції «економічний розвиток» та «економічне зростання». **Економічний розвиток** – це перехід до кращого стану економіки, коли в новому періоді не тільки збільшується виробництво та надання послуг, а здійснюється *якісно* нове виробництво та надання нових послуг за допомогою науково-технічного прогресу в порівнянні з попереднім періодом. У свою чергу, **економічне зростання** – це просто збільшення кількісних економічних показників (реального ВВП) в одному періоді в порівнянні з попереднім, збільшується кількісне виробництво та надання послуг використовуючи ті самі технології.

Термін, економічний розвиток зародився у США після закінчення Другої світової війни. У 1949 р. під час своєї вступної промови президент Гаррі Трумен визначив розвиток нерозвинених районів пріоритетним напрямком на заході: *«...Більше виробництво є запорукою процвітання та миру. А запорукою більшого виробництва є більш широке та енергійне застосування сучасних науково-технічних знань»* [4, с. 2].

Економічне зростання пов'язане зі збільшенням рівня виробництва, але економічний розвиток пов'язаний зі збільшенням виробництва разом з поліпшенням соціально-політичним добробутом людей у країні. Тому економічний розвиток охоплює як цінності зростання, так і добробуту.

У своєму широкому розумінні політика економічного розвитку охоплює три основні сфери:

– **Урядову**, яка зобов'язується досягати широких економічних цілей, таких як залежність, висока працевлаштованість населення та баланс низької інфляції та прогресивне зростання. Включають монетарну та фіскальну політику, регулювання фінансових установ, торгівлю та податкову політику.

– **Програми**, що надають інфраструктуру та послуги, такі як автомобільні дороги, парки, доступне житло, запобігання злочинності та обов'язкова освіта, безоплатна медицина.

– **Фахівці економічного розвитку**, напрямок діяльності, що передбачає створення нових робочих місць у зв'язку із науково-технічним прогресом і збереження з допомогою конкретних зусиль в області бізнесу – фінансів, маркетингу, розвитку регіонального партнерства, розвитку трудових ресурсів, розвитку малого бізнесу (запурука стабільного економічного зростання), передачі технологій та нерухомості для економічного розвитку [3, с. 181].

Економічне зростання залежить від ряду чинників. Чинники економічного зростання – це явища і процеси, які визначають можливості збільшення реального обсягу виробництва, підвищення ефективності і якості зростання.

За способом впливу на економічне зростання розрізняють прямі і непрямі чинники. Прямі чинники безпосередньо визначають фізичну здатність до економічного зростання, непрямі чинники впливають на можливість перетворення цієї здатності в дійсність.

За факторами, чинники в основному поділяються на чинники пропозиції, попиту, розподілу.

Фактори впливу економічного розвитку можна розділити на дві групи: внутрішні (чинники економічного зростання за факторами, плюс науково-технічний прогрес) та зовнішні (конкурентоспроможність, глобалізаційні та інтеграційні процеси).

Таблиця 1

Чинники економічного зростання за факторами

Пропозиції	Попиту	Розподілу
природні ресурси (землі, корисні копалини, водні ресурси, енергоносії, клімат, лісові ресурси)	оптимальні ціни	ситуація (політична, соціальна, культурна)
трудові ресурси збільшення чисельності та підвищення їх якості	умови оподаткування	повага до підприємництва зростання підприємницької активності і підприємницьких здібностей у суспільстві
збільшення обсягу і поліпшення якісного складу основного капіталу (будівлі, устаткування, інфраструктура)	процентні ставки	впорядкованість відносин власності
удосконалення організації та технології виробництва	повільна інфляція	зниження ступеня монополізації ринків
процес виробництва	дохід населення	галузева структура економіки
		правове законодавство економічних відносин
		розвиток регіональних систем

Джерело: розроблено автором

Економічний розвиток є багатофакторним процесом, який відображає зміни в усіх сферах життя держави. Для визначення рівня економічного розвитку країни використовують систему показників:

- валовий внутрішній продукт на душу населення;
- виробництво і споживання основних видів продукції на душу населення;

– показники ефективності економіки (які обчислюються на основі ВВП);

– національний дохід на душу населення;

– рівень та якість життя населення.

Враховуючи вищесказане пропонуємо досліджувати фактори впливу на функціонування і розвиток регіональних ринків України, відштовхуючись від першоважливості регіону, оскільки саме регіональні особливості є тим базисом на якому будується не тільки регіональний ринок, а вся регіональна економіка. При цьому, ми не відкидаємо та не применшуємо, а в обов'язковому порядку враховуємо ступінь дії та значення політичної та економічної ситуації країни, правове законодавство, загальний фінансовий стан бюджетної системи держави.

Підсумовуючи проаналізоване потрібно зазначити, що правильно визначені фактори впливу, не просто дозволять вивчити та дослідити особливості функціонування регіональних ринків, а передумови направлені на раціональне застосування та пошук шляхів для забезпечення їхнього подальшого розвитку.

В умовах євроінтеграційних процесів, важливий фактор економічного добробуту є транскордонне співробітництво яке здійснюється на міждержавному рівні, так і на рівні територіальних громад, їх представницьких органів, місцевих органів виконавчої влади. Таке співробітництво сприяє соціальній та економічній інтеграції прикордонних регіонів та створенню нових можливостей для їх розвитку, в тому числі розвитку економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних, туристичних та інших відносин, обміну досвідом. Прикордонні регіони відіграють важливу роль не тільки як реципієнти транскордонного співробітництва, а як області для інвестицій. Тому для збільшення інвестиційності потрібно здійснити реформу, зменшення податкового навантаження на бізнес регіону. Регіонам потрібно зміцнювати економічні можливості та потенціал людських ресурсів, посилювати свої інвестиційні можливості, розбудовувати транскордонне співробітництво. Політика уряду може надавати відповідну (фінансову, юридичну) підтримку, проте основне залежить від ініціативної влади в самих територіальних громадах.

Оскільки об'єднані громади утворюються внаслідок добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище міського типу, – селищною, центром якої визначено село, – сільською. В селах, де проживає понад 50 жителів, обирають сільського старосту, який входить до виконкому об'єднаної ради [2].

Після створення, ОТГ отримує ресурси населених пунктів та відповідні повноваження. Крім цього, ОТГ переходять на прямі бюджетні відносини із державним бюджетом, не підпорядковуються районній раді, а самі визначають напрямок розвитку та на що витратити зароблені гроші. Створення ОТГ робить отримання адміністративних послуг ближчим до людей: в кожній ОТГ створюється свій центр надання адміністративних послуг. Об'єднані громади отримують такі ж доходи, які сьогодні отримують міста обласного значення, адже після об'єднання в бюджеті ОТГ залишається:

- 100% платежів за надання адміністративних послуг;
- 100% податку на прибуток установ комунальної власності ОТГ;
- 100% єдиного податку;
- 100% податку на майно;
- 60% податку на доходи фізичних осіб;
- 25% екологічного податку;
- 5% акцизного податку з роздрібною торгівлі (тютюн, алкоголь, нафтопродукти).

З держбюджету ОТГ напряму отримують гроші на освіту, медицину, спорт, культуру, соціальний захист [1].

Реаліями українського сьогодення є слабкий розвиток дорожньотранспортної, житлово-комунальної інфраструктури, недостатня розвиненість соціальної сфери, внутрішніх територіальних зв'язків, що уповільнює економічну інтеграцію України в соціально-економічний простір Євросоюзу.

Якісне функціонування ОТГ по всій території України створить умови для залучення інвестиційних ресурсів, сприятиме зростанню ділової активності підприємницьких структур, розвитку соціальних,

економічних, інформаційних і інтегрованих систем, реалізації маркетингової стратегії, формування привабливого іміджу. Для підвищення конкурентоспроможності економіки України потрібно в першу чергу, покращити основні економічні фактори впливу економічного розвитку.

Список використаних джерел:

1. 15 питань та відповідей про децентралізацію в Україні // BusinessViews, Casual business insights. URL: <https://businessviews.com.ua/ru/strategies/id/decentralizacija-1622/10> серпня 2017. РД: 13.02.2020.
2. Закон України «Про об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. № 157-VIII.
3. Комісарук М.П. Макроекономіка: курс лекцій. Коломия, 1999. С. 180–195.
4. Gordon J. Economic Development in Rural Sector. United Kingdom, Waltham Abbey Essex: ED – Tech Press. 2019. 333 p.

Процал Ю.В.

викладач I категорії,

Автотранспортний коледж

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ТУРИЗМ В М. КРИВИЙ РІГ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На сьогоднішній день туризм є однією з найприбутковіших та найперспективніших галузей економіки. Останнім часом туристична індустрія почала пропонувати нові види туристичних послуг. Наряду з традиційними видами туризму з'явилися альтернативні види, які дозволяють задовольнити попит самих вибагливих споживачів туристичних послуг. Серед альтернативних видів туризму помітне місце займає промисловий (індустріальний) туризм, суть якого полягає в організації регулярних туристичних турів на промислові підприємства з метою задоволення пізнавальних, професійних, ділових інтересів туристів. Актуальність зазначених проблем,

необхідність їх комплексного дослідження, зумовили вибір теми, мету та завдання роботи.

Найбільш перспективним центром розвитку промислового туризму в Україні є місто Кривий Ріг. Це зумовлено тим, що тут зосереджено 45 шахт із видобутку залізної руди, 41 кар'єр, 89 відвалів, 26 провальних зон і зон зсування в полях шахт, 15 шламосховищ, 27 спелестологічних об'єктів (розкриті старі штольні, штреки, шахти, гезенки, провальні колодязі тощо), 6 енергетичних підприємств, 5 металургійних підприємств, 28 машинобудівних, 5 хімічних, 14 будівельних, 9 деревообробних підприємств, 5 підприємств легкої і 12 харчовій промисловості. Для Кривого Рогу характерна багата індустріальна спадщина, що включає залишки (понад 800) виробничих об'єктів, залізниць, гідротехнічних споруд, мостів, стародавніх гірничопромислових ландшафтів, залишки робітничих поселень тощо. Якщо площа міста Кривого Рогу становить 431 км², то гірничопромислові ландшафти в ньому займають близько 48,8% території і вона постійно зростає [5].

Україна має великий потенціал для розвитку туристичної галузі, що дає змогу покращувати її економічний стан та підвищувати соціальний статус серед європейських держав. Країна багата природними ландшафтами, місцями які несуть в собі історичну та культурну спадщину, містами, що збагачені старими архітектурними ансамблями. Через це, в Україні добре розвинені сільський, екологічний, історичний, архітектурний види туризму. Також, в країні знаходиться велика кількість індустріальних міст, за допомогою яких, розвивається промисловий туризм як досить нова форма проведення людського дозвілля. Криворіжжя, вважається регіоном де зосереджена найбільша кількість підприємств та антропогенних ландшафтів, які можна відвідувати в Україні.

Для промислових регіонів в Україні найбільш значимі переваги має індустріальний туризм. Зауважимо, що антропогенні ландшафти займають 92-94% території України, вони мають велику кількість інженерно-техногенних об'єктів, які можна як об'єкти індустріальної спадщини. Саме тому, одним з важливих пріоритетів розвитку промислового регіону повинно стати просування індустріально-туристичного продукту на вітчизняному та світовому ринках.

Така індустріальна спадщина потребує оптимального використання туристично-рекреаційного навантаження щодо збереження туристичних ресурсів, отримання соціально-економічного ефекту без порушення екологічної рівноваги довкілля. Мова йде як про працюючі промислові об'єкти, так і залишки індустріальної спадщини. Наявність такого нестандартного туристичного продукту як індустріальний туризм дозволяє формувати креативні екскурсійні програми з унікальними об'єктами: підземними, транспортними, музеями історії промислового підприємства, соціально-культурними атракціями, пов'язаними з виробничим минулим регіону. Наприклад, в місті проводяться промислові екскурсії «Північне саяво Кривого Рогу», «Кривий Ріг – шахтарський», «Спуск в діючу шахту» тощо; оглядові «Нічний Кривий Ріг з висоти Петровського відвалу», «Кривий Ріг – місто руди й металу»; «Ніч індустріальної культури»; історичні «Вулицями старого міста», «Старий Гданцівський рудник», «До старих рудників Червоного пласта» та ін.

Проаналізований звіт про виконання Програми розвитку промислового туризму в Кривому Розі у 2017 році (затверджений Рішенням міської ради 31.01.2018 р.) показав, що загальна сума коштів, що передбачалася на виконання заходів Програми в 2017 році, становила 574 379,00 грн., з них: 424 379,00 грн. з міського бюджету, 150 000 грн. – кошти з інших джерел, не заборонених чинним законодавством України. За результатами проведеної роботи освоєні кошти з міського бюджету склали 354 582,00 грн. Крім того, протягом звітного періоду на реалізацію Програми було залучено інших коштів у розмірі 495 000 грн.

Для досягнення ефективності та якості реалізації Програми функціонує відділ промислового туризму на базі комунального підприємства «Інститут розвитку міста Кривого Рогу» Криворізької міської ради, працює міська робоча група з питань розвитку туризму в місті Кривому Розі, що забезпечує погодження нагальних питань, визначених Програмою.

Задля забезпечення подальшої промоції промислового туризму на європейському рівні, сприяння просуванню туристичного продукту Кривого Рогу на міжнародний туристичний ринок та залученню

більшої кількості іноземних туристів затверджено рішення міської ради від 22.11.2017 № 2200 «Про погодження вступу комунального підприємства «Інститут розвитку міста Кривого Рогу» Криворізької міської ради до Асоціації «Європейський маршрут індустріальної спадщини». Наразі проводяться заходи щодо вступу підприємства до Асоціації ERIH.

Для якісного розвитку промислового туризму недостатньо розвивати лише туристичні маршрути, необхідно займатися всією інфраструктурою міста, а саме покращенням стану доріг, побудовою нових транспортних розв'язок, наближенням закладів харчування та зупинок громадського транспорту до об'єктів промислового туризму тощо.

Для покращення інституційного середовища України та Кривого Рогу необхідно зробити багато кроків, а саме:

- впровадити в галузь туризму міжнародні стандарти;
- розробити план інвестиційної та фінансово-кредитної підтримки туризму з наданням державних гарантій на розробку туристичних продуктів,
- запровадження переваг і канікул для різних інвесторів туристичної сфери, в тому числі для іноземних;
- необхідним є створення певного органу який буде займатися регулюванням, забезпеченням та координацією туристичної діяльності та процесів інвестування туризму [3].

Важливим також є:

1. Створення та прийняття Програми розвитку промислового туризму в Україні.
2. Розробка нормативних документів з вимогами до організації послуг промислового туризму.
3. Проведення маркетингових досліджень, розробка пакету рекламно – інформаційних матеріалів з інформацією про об'єкти промислового туризму та умови їх відвідування.
4. Розробка нормативних документів із переліком вимог до послуг промислового туризму, розвиток інфраструктури.
5. Організація семінарів і курсів з підготовки кадрів туроператорів та екскурсодів у галузі промислового туризму.
6. Залучення широкої аудиторії та збільшення кількості наданих туристичних послуг [1].

Отже, розвиток промислового туризму в такому великому індустріальному регіоні як Кривий Ріг дасть змогу покращити рівень

ринку туристичних послуг країни і покращити її світовий імідж, як країни осередку найбільш привабливого індустріального екскурсійного регіону. Тож, для досягнення цієї мети повинні постійно впроваджуватись і виконуватись програми промислового туризму в місті, а також залучатись додаткові кошти для покращення інфраструктури для прийому іноземних туристів.

Список використаних джерел:

1. Індустріальний туризм і міські дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://infotour.in.ua>
2. Казаков В.М. Техногенний туризм в системі природокористування / В.М. Казаков, І.І. Мещанін, Т.А. Казакова, О.Й. Завальнюк // Екологія і раціональне природокористування: Збірник наук. праць Сумського держ. педуніверситету ім. А.С.Макаренка. – 2006. – С. 221–229.
3. Качала Т.М. Сучасні проблеми інституційного розвитку України / Т.М. Качала // Вісник економічної науки України. – 2009. – № 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/45303>
4. Пацюк В.С. Індустріальний туризм і перспективи його розвитку в Україні // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. – Серія: Географія. – 2008. – № 15.
5. ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» корпоративний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine.arcelormittal.com/index.php?id=47>
6. Ринки туристичних послуг: стан і тенденції розвитку : монографія / за заг. ред. професора В.Г. Герасименко. – Одеса : Астропринт, 2013. – 334 с.
7. Заячківська Г. Теоретичні аспекти сегментації ринку міжнародних туристичних послуг / Г. Заячківська // Галицький економічний вісник. – 2011. – № 3(32). – С. 180–186.

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Shuba Olena

Assistant Professor;

Travkina Karyna

Student,

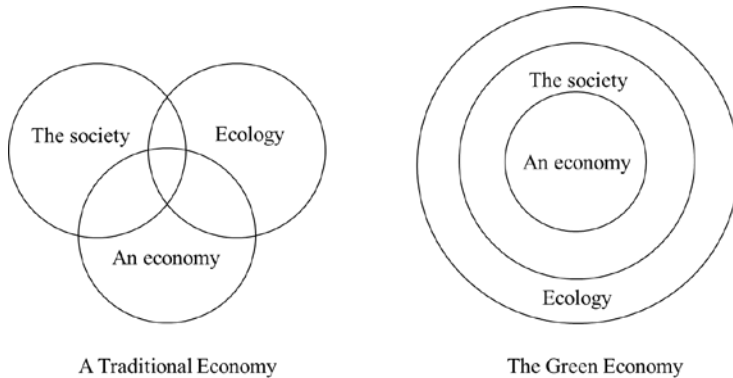
V.N. Karazin Kharkiv National University

THE FUNCTIONING OF THE GREEN ECONOMY IN THE EUROPEAN UNION

The first impetus for the development of a «green» economy was the cultural revolution of the 1960s, the ideological basis of which was the R. Carson's book «The Silent Spring» (1962) [1]. This book describes the negative effects of economic growth. A significant share of research in the field of «green» economy is carried out by foreign scientists such as E. Barbier, A. Cameron, A. Markandi, K. Stewart, and D. Piars. The following Ukrainian scientists were engaged in studying this issue: Chmyr O.S. [2], Bublik M.I. [3] and others. Also, international organizations such as the UN and UNEP publish annual directories and statistical compilations, for example, Renewables global status report, Energy Outlook etc.

Environmental economics, Ecological economics, Socialist economics, Feminist ecological economic are the key areas of green economy. Today, the market for green economy is growing rapidly. As well as innovative green technologies, which are based on solar and wind power, geothermal sources, biofuel production, solid household waste, etc. It should be noted that the «green» economy is focused on maintaining sustainable values: recognizing the interdependence of the economy, society and the environment; respect for the integrity of natural systems; recognition and observance of the laws of nature; adherence to the principle of justice; respect for the interests of future generations.

The three-circle model of the concept of a green economy, as we see in fig. 1, indicates that society is within the environment and the economy is part of society. In this context, both society and the economy are dependent on the environment. This is reflected in the values to be followed subjects of «green» areas of the economy, which, as already noted, called persistent values.

Fig. 1. Comparison of The three-circle model with respect to the traditional and green economy [3]

Scientists have identified a number of economic instruments for the transition to a green economy, namely:

- environmental taxes and tax breaks;
- public and private investment in green entrepreneurship;
- introduction of subsidies for green production and corresponding cancellation of resource-intensive production;
- removing barriers to trade in goods and services.

In the European countries, as early as the mid-twentieth century, the legal foundations for regulating the green economy were laid, which formed gradually and passed six stages. Today, EU Member States have a common competence in the field of environmental protection, which is enshrined in the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU). The main legal instruments in EU countries in the field of production are environmental agreements, the EU's eco-management and environmental audit (EMAS) system, the use of eco-labeling, often called certification.

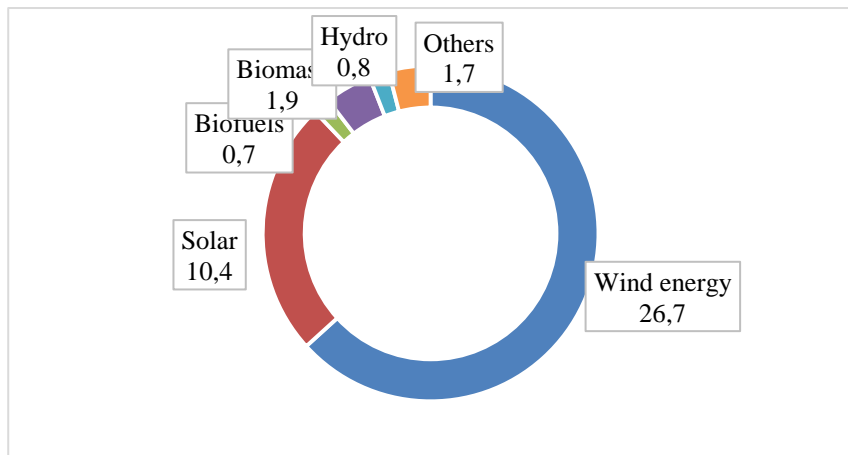
The EU's most popular environmental information resources are the European Environment Agency and the European Emission Inventory, which provide public access to information on the current state of the environment.

The most commonly used economic instruments to stimulate «green modernization» are the following:

- instruments of state regulation (environmental taxes and privileges, pollution payments, fines, accelerated depreciation, subsidies, grants, government programs);

- market instruments (license trading, pollution trading, green bond issuance, environmental funds, «green» banks).

Now in all countries of the European Union, environmental taxes are encouraging national producers to reduce the negative impact of industrial activity on the environment through the use of clean production technologies, the introduction of eco-innovations, reducing the number of environmentally hazardous industries and the use of alternative energy sources. In recent decades, to ensure national security, the energy infrastructure of all EU countries has focused solely on the transition to «green» energy. Wind energy accounted for 63% of Europe's investments in renewable energy in 2018, compared to 52% in 2017 (fig. 2).

Fig. 2. Renewable energy investments in 2018 (€bn) [4]

The successful development of a «green» economy in all EU countries also depends on specific measures, which include:

- public investment and spending on programs that stimulate the green economy;
- increased use of environmental taxes and market instruments;
- rejection of budget subsidies and state support for sectors that have a negative impact on the external environment;
- increasing state support for enterprises involved in the production and use of clean energy, clean technologies, renewable energy and biomass.

Thus, in recent years, significant progress has been made by the European Union countries towards developing a green economy. The prospects for the further development of a green economy depend on many factors, including overcoming existing obstacles and continuing state incentives.

References:

1. Carson, Rachel, 1907-1964 (2002). *Silent spring*. Boston : Houghton Mifflin.
2. Chmyr O. S. «Green» economy: essence, goals and basic principles. *Bulletin of Donbass*. – 2013. – № 3. – P. 54-62.
3. Bublik M.I. Features of the «green» economy and the main tools for its transformation into a socially oriented system. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository*. – 2016. – P. 29.
4. *Wind in power 2018 European Statistics* [Electronic recourse] / Wind Europe Business Intelligence. – February, 2019. – Way of access: <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/about-wind/statistics/WindEurope-Annual-Statistics-2018.pdf>

ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

Єрофтієва А.А.

студентка,

Науковий керівник: Назарова О.Ю.

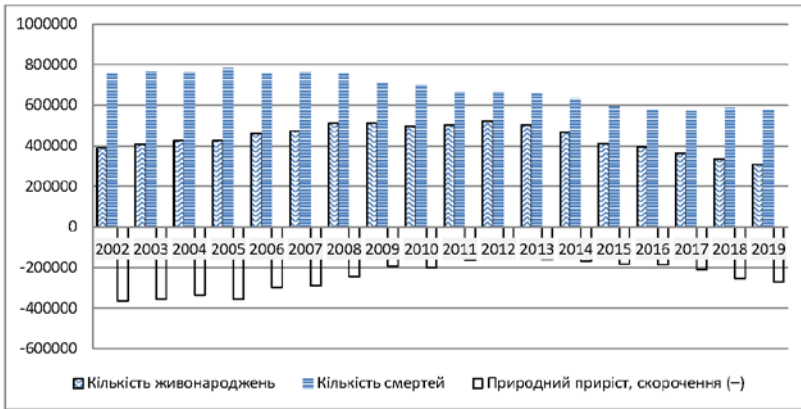
кандидат економічних наук, доцент,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Населення є головною продуктивною силою суспільства. Від чисельності трудових ресурсів, рівня загальної підготовки та кваліфікації, трудових навичок працівників залежить розвиток господарства, його розміщення. Вивчення зміни чисельності населення є актуальним, оскільки дозволяє розробляти і впроваджувати реформи, які безпосередньо впливають на кількість економічно активного населення в країні.

За даними останнього загальнонаціонального перепису 5 грудня 2001 р., чисельність населення України сягала 48 млн 240 тис. постійних жителів. Другий перепис населення в незалежній Україні планують провести в період з 10 листопада по 23 грудня 2020 року. Основним джерелом нашого дослідження є статистичні дані із демографічного щорічника «Населення України за 2018 р.», опублікованого Державною службою статистики України (див. рисунок 1). Крім цього, у ході вивчення проблеми було проаналізовано дані щорічних аналітичних доповідей співробітників Інституту демографії і соціальних досліджень НАНУ і Державного комітету статистики України.

Рис. 1. Динаміка природного руху населення за 2002–2019 роки

У роботі російського демографа В. Борисова простежено взаємозв'язок демографії з соціологією, політикою, економікою в розвитку держав. Географ В. Максаковський вивчив демографічну кризу в сучасному світі та запропонував можливі шляхи виходу з неї. Вчений А. Смірнов проаналізував демографічні тенденції і варіанти демографічної політики, яка проводилась у країнах Європи. Він прийшов до висновку, що одним із способів пом'якшення несприятливих наслідків низької народжуваності і старіння населення є збільшення людського капіталу за рахунок створення умов, за яких жінкам і літнім людям вигідно працювати, а не займатися веденням домашніх справ або виходити на пенсію. Доктор соціологічних наук, головний науковий співробітник Інституту соціології НАН України В. П. Степаненко одну із статей присвятив вивченню демографічної ситуації в Україні в контексті суспільних трансформацій у Східній Європі. На основі аналізу опитувань вчений показав, що демографічні чинники мають прямий або опосередкований зв'язок з перспективами української демократії.

Ціль дослідження – охарактеризувати причини та перебіг четвертої демографічної кризи в Україні у ХХ ст. на основі аналізу статистичних даних, запропонувати заходи та інструменти державної політики задля мінімізації негативних наслідків демографічних змін.

Демографічна криза – період різкого зниження чисельності населення країни внаслідок воєн, революцій, епідемій, інших соціальних потрясінь. У ХХ ст. Україна переживала чотири демографічні кризи. Перша тривала протягом 1914–1922 років і пов’язана з Першою світовою війною, революцією 1917 року, громадянською війною, масовими еміграціями, епідемією грипу. Друга демографічна криза (1932–1937 роки) зумовлена колективізацією сільського господарства, Голодомором (1932–1933 рр.), сталінськими репресіями. Третя демографічна криза (1941–1945 рр.) викликана втратами населення у ході Великої Вітчизняної війни.

Четверта демографічна криза розпочалася в Україні з розпадом СРСР і триває до сьогодні. За період з 1992 р. до 2018 р. чисельність населення скоротилася на 9 670 197 осіб. Україна має один із найнижчих у світі показників народжуваності (у 2018 р. 8,7 осіб на 1 тис. жителів). Низькі показники народжуваності в Україні супроводжуються високим рівнем смертності (-14,8 осіб на 1 тис. жителів). У 2018 р. природний приріст в Україні становив -6,1‰ і є одним із найнижчих у Європі (поряд з Литвою, Латвією, Болгарією, Сербією). Число померлих переважає число народжених у 1,7 рази, що свідчить про депопуляцію (стрімке вимирання населення) в Україні [4].

Четверта демографічна криза пов’язана з економічною кризою, нестабільністю та несприятливою екологічною ситуацією в країні. За прогнозом Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України у період до 2050 р. кількість населення України зменшиться на 5,5 млн чол. Основними чинниками, що поглиблюють кризу є поганий добробут людей, скрутне матеріальне становище більшості молодих сімей та велика кількість розлучень. У 2050 року кількість людей працездатного віку (20–59 років) скоротиться на 6,6 млн, а чисельність людей віком від 60 років зросте на 2,6 млн. Частка людей старшого віку серед загальної чисельності населення зросте до 33%, що свідчить про стрімке «старіння нації». Серед людей похилого віку закономірно вища смертність, яка підсилюється швидким поширенням у країні захворювань і недостатнім рівнем медичного обслуговування. У деяких областях тяжкі захворювання і висока смертність є наслідком несприятливої екологічної обстановки, викликані чорнобильською катастрофою.

Запропонуємо ряд заходів, які, на наш погляд, дозволять якщо не подолати, то хоча б мінімізувати демографічну кризу в Україні. Як правило, сумніви в доцільності народження дітей часто викликані економічними причинами. «Молода сім'я», що має дохід близько 20 000 грн на місяць не може задовольнити потреби дитини, не обмежуючи своїх. В першу чергу необхідно збільшити суми матеріальних виплат при народженні першої дитини й наступних. Часто молоді сім'ї не мають власного житла, що є однією з причин небажання мати дитину. Задля цього мають бути впроваджені пільги на отримання житла молодими людьми і розроблена державна програма з надання квартир на пільгових умовах.

Подолати демографічну кризу дозволить оголошення сім'ї з трьома дітьми національним пріоритетом. Ця політика зараз активно впроваджується у Франції і має назву «політика третьої дитини». Французький уряд приділяє їй значну увагу, оскільки вважає, що вплинути на загальне число дітей (рішення мати більше дітей) простіше, ніж на рішення взагалі мати дітей (рішення завести першу дитину). Оскільки в Україні більшість пар прагне завести хоча б одну дитину і часто відкладає народження другої й наступних дітей через економічну невизначеність, використання французького досвіду може виявитися досить дієвим в демографічних реаліях України. Задля впровадження цієї політики необхідно змінити законодавчу базу в галузі демографії. Кожна сім'я, що має трьох і більше дітей повинна бути виділена в особливу категорію осіб стратегічного державного значення. Персональні виплати мають призначатись кожному члену багатодітної сім'ї в розмірі, пропорційному кількості дітей. Варто зазначити, що ЗМІ є відмінним засобом пропаганди і агітації. Необхідно реалізовувати державну інформаційну політику щодо впровадження образу соціальної привабливості традиційної сім'ї, створення позитивної мотивації до народження дітей, виховання відповідального батьківства та материнства.

Таким чином, аналіз статистичних даних вказує, що демографічна ситуація в Україні може бути охарактеризована як кризова, оскільки показники смертності стрімко випереджають показники народжуваності, що призводить до депопуляції населення та «старіння нації». Реформування законодавчої бази у галузі демографії та перехід

до «політики третьої дитини» дозволить знизити темпи скорочення населення та подолати демографічну кризу.

Список використаних джерел:

1. Назарова О.Ю. Стратегічні напрямки розвитку демографічних процесів. *Вісник Національного технічного університету «ХПИ»*. 2011. № 39. С. 104–113.
2. Назарова О.Ю. Сучасні фактори і тенденції розвитку демографічних процесів. *Вісник Харківського Національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2011. № 970. С. 286–290.
4. Населення України за 2018 рік: демографічний щорічник / Державна служба статистики України. Київ, 2019. 188 с.
5. Осьмак М. Сучасні тенденції моделі народжуваності в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. № 4(169). С. 32–39.
6. Степаненко В.П. Демографический фактор в контексте общественного развития. *Социологический альманах*. 2014. С. 411–420.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

Гласов П.В.

аспірант,

*Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

ОРГАНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВ В КЛАСТЕРАХ

Економічні зміни в Україні, що відбулися упродовж останніх років, значно вплинули на впровадження кластерної моделі економіки. Кластери розглядаються як засіб забезпечення конкурентоспроможності економічного розвитку регіонів. Позитивний вплив кластерів спостерігається у багатьох (і найчастіше в інноваційних) галузях економіки.

Успішне функціонування кластерів в сучасних умовах потребує підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності на підставі удосконалення управління виробництвом, створення конкурентоздатної продукції та залучення інвестицій.

Кластерна політика – це систематична неперервна діяльність органів державної влади, спрямована на реалізацію комплексу заходів щодо поліпшення бізнес-клімату для посилення конкурентоспроможності та ефективності соціально-економічного розвитку окремих регіонів і сфер господарської інфраструктури країни.

Кластер – це об'єднання за територіальною ознакою подібних за номенклатурою виготовленої продукції підприємств, що зменшує вплив на їхню діяльність негативних зовнішніх факторів та посилює внутрішні сильні сторони. Дане об'єднання дозволяє кожному підприємству вигравати від ефекту масштабу, зберігаючи при цьому автономну стратегічну політику кожного підприємства зокрема.

Кластер позитивно впливає не лише на окремі підприємства, але й на економічну ситуацію регіону загалом.

У Європі розвиток кластерів є пріоритетною стратегією розвитку регіонів. За даними Європейської Комісії, на території ЄС вже є понад 2 тисячі кластерів, з яких 150 мають світове значення (з огляду на розмір, спеціалізацію, кількість залучених працівників). 38% робочих місць у ЄС відносяться до кластерів.

Україні слід залучати світовий досвід розвитку кластерів і підтримувати кластерні ініціативи.

На сьогодні, у Вінницькій області Вінницька ОДА, в рамках спільного проекту з французьким технопарком VITAGORA, планує створення аграрного кластера за участю промислових компаній та сільгоспвиробників Вінниччини. Це створить можливість для спільних напрацювань, реалізації стартапів та відповідного супроводу на місцевому рівні, вдосконаленні сільськогосподарського виробництва та використання водних ресурсів на території Вінниччини [6].

Для подальшої ефективної роботи цього кластеру важливими є питання оцінки якості облікової інформації зокрема, сутність і місце облікової інформації в управлінні кластерами, бухгалтерський облік в інформаційній системі управління підприємств-учасників кластеру. Передача інформації від виконавця до користувача здійснюється через звітність [4, с. 330].

Облік, звітність, аудит, а відповідно й аналіз фінансової звітності повинні ґрунтуватися на єдиних принципах і надавати діловим партнерам таку інформацію про майновий і фінансовий стан суб'єкта господарювання, яка б була зрозумілою, зіставною, суттєвою та надійною. Забезпечення й аналіз прозорої інформативності фінансової звітності, що дасть змогу підприємствам знайти перспективного ділового партнера на ринку, обрати ефективний варіант цінової політики, є актуальним для вітчизняної економіки та потребує подальшого дослідження.

Відмінною особливістю системи внутрішньокорпоративної управлінської звітності є те, що вона формується відповідно до організаційної структури та визначається рівнями управління, а також видами виробничих процесів [2, с. 251].

Збір зайвих даних про витрати збільшує витрати часу і ресурсів на отримання і обробку такої інформації, ускладнює інформаційну систему і приводить до неефективних управлінських рішень [5, с. 39].

В умовах сьогодення бухгалтер є активним учасником процесу управління. Він повинен володіти навичками аналітичної роботи, здійснювати контроль за якістю ведення обліку, добре знати новітні інформаційні системи, податкове та трудове законодавство. При цьому праця бухгалтера носить в певному сенсі творчий характер. Це пояснюється, по-перше, відносно широкою свободою вибору способів ведення обліку, що потребує професійного судження бухгалтера. По-друге, необхідністю задоволення широкого кола зовнішніх користувачів, які вимагають різноманітної за своїми характеристиками та складом інформації. По-третє, тиском з боку власників підприємства, які прагнуть мінімізувати свої витрати пов'язані зі сплатою податків та інших соціальних зборів [1, с. 34].

Так, на практиці мають місце випадки, коли податкові органи звертаються до директорів та бухгалтерів підприємств з пропозицією не показувати збитки та оплатити авансовий платіж.

Тому, бухгалтер повинен розуміти, що викривлення, а особливо умисне, звітності, може мати негативні наслідки.

Робота бухгалтера є досить відповідальною, і така відповідальність закріплена законодавством України і внутрішніми документами підприємства. За кожен неправильний крок бухгалтера, безпосередньо пов'язаний з його прямими обов'язками, передбачено певний вид відповідальності, тому особи, які обіймають цю посаду, повинні це розуміти та пам'ятати [3, с. 405].

При відсутності або недостатності контролю за ресурсами можливе значне погіршення фінансового стану кластерного утворення.

Тому, потрібно підвищувати рівень формування інформаційних потреб в кластері та приділяти увагу практичному досвіду впровадження повноцінного обліку з нуля. Це дозволить уникнути проблем, які можуть виникнути, особливо під час зростання та розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Гнилицька Л.В. Управління професійними ризиками бухгалтера в системі економічної безпеки підприємства. *Вісник Черкаського університету. Серія : Економічні науки*. 2016. № 3. С. 33–41.

2. Куцик П.О. Сучасне трактування, склад і особливості формування управлінської звітності підприємства. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2014. № 797. С. 248–254.

3. Мельник З.Ю. Фальсифікація та викривлення звітних даних: відповідальність причетних осіб. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 7. С. 399–407.

4. Нагірська К.С. Етапи формування та періодичність подання управлінської звітності. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси*. 2010. Вип. 7(2). С. 330–338.

5. Фадєєва І.Г., Гринюк О.І. Сучасні аспекти управлінського обліку витрат на нафтогазовидобувних підприємствах: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 38–42. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2015_5_9

6. На Вінниччині, в рамках міжнародного співробітництва, планують створити агрокластер. Вінницька обласна державна адміністрація. URL: <http://www.vin.gov.ua/news/ostanni-novyny/23961-na-vinnichchini-v-ramkakh-mizhnarodnogo-spivrobitnitstva-planuyut-stvoriti-agroklaster> (дата звернення: 30.01.2020).

Гончарук С.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
Львівський національний університет
імені Івана Франка*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МЕТОДИКИ АУДИТУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сфера торгівлі є дуже привабливою, проте глобалізація та інтеграція нашої країни до міжнародного торговельно-економічного простору посилила роль конкуренції серед торговельних підприємств.

З кожним роком в Україні зростає кількість торговельних підприємств. Інтеграційні процеси України до ЄС прискорюють та поліпшують економічний та інвестиційний клімат, що підвищує

потребу в надійній, правдивій інформації відображеній у фінансовій звітності. Підтвердити її може незалежний аудит.

Розвиток інвестиційних процесів в Україні зумовив необхідність посилення контролю за цільовим використанням коштів. Є необхідність контролю з боку як інвесторів за використанням вкладених ними коштів, так і держави. При цьому аудиторські фірми повинні захищати, насамперед, інтереси власників і не трансформуватися в органи державного контролю.

Впровадження європейських та міжнародних стандартів у сфері аудиту й нагляду за аудиторською професією є частиною зобов'язань України в контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Європейський Союз надає допомогу Уряду України та Комітету Верховної Ради України з питань податкової та митної політики у процесі розробки нового законодавства про бухгалтерський облік, фінансову звітність, аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність.

1 жовтня 2018 року набув чинності новий Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [1], який упорядкував норми національного законодавства України у сфері аудиторської діяльності. Головним критерієм для визначення кола суб'єктів господарювання, які підпадають під обов'язковий аудит, є обов'язок, покладений на них законодавством, оприлюднити або надати фінансову звітність (консолідовану фінансову звітність) користувачам фінансової звітності разом з аудиторським звітом.

Аудит повинен діяти в інтересах інвесторів та власників, надавати максимально достовірну інформацію про фінансовий стан підприємства. Система аудиту повинна забезпечувати моніторинг фактичного стану об'єкта контролю, виявляти відхилення, зловживання та випадки шахрайства, допомагати усувати недоліки та попереджати їх виникнення в майбутньому.

Незалежний аудит також має сприяти збереженню матеріальних цінностей і використовувати аудит ІТ технологій.

Для прийняття ефективних економічних рішень і забезпечення фінансовою інформацією зацікавлених осіб, проведення аудиту дозволяє ідентифікувати причини скорочення товарообороту та зростання витрат обігу. Власники торговельних підприємств і його

менеджмент зацікавлені у виявленні тих чинників, які негативно впливають на результати господарської діяльності.

Сьогодні зазнали значних змін компоненти аудиту господарських операцій торговельного підприємства. Тому необхідно приділяти увагу до організації аудиту діяльності торговельних підприємств в умовах його реформування з метою забезпечення користувачів повною, достовірною та об'єктивною інформацією про фінансовий стан підприємства та результати його діяльності.

Проведення незалежного аудиту підприємств торгівлі стає необхідною умовою мінімізації загроз та покращення макроекономічної ситуації у галузі.

В таблиці 1 наведені дані про оптовий і роздрібний товарооборот оптової і роздрібною торгівлі за 2017-2019 роки.

Дані таблиці свідчать про зростання обсягів як оптового, так і роздрібного товарообороту за три роки. А це демонструє нагальну потребу керівництва, менеджерів та інвесторів у достовірній інформації для прийняття ефективних управлінських рішень.

В умовах конкуренції успіх очікує на тих суб'єктів господарювання, які забезпечують належний господарський і аудиторський контроль. Досягти цього можливо за умов застосування певних методологічних засад.

Рациональна організація аудиту передбачає формування правдивої і своєчасної контрольної інформації для ефективного управління й спрямована на координацію менеджерів торговельного підприємства для досягнення заданих параметрів і цілей господарської системи в рамках економічної стратегії підприємства.

Аудит сформулює незалежне, професійне судження з питань економічності, продуктивності, раціональності, результативності та ефективності діяльності керівництва щодо розробки та реалізації стратегії розвитку торговельного підприємства. Крім того він допоможе оцінити діяльність конкурентів, здійснить пошук на майбутнє не зайнятих ніш ринку для нових товарів. Аудитори є справжніми професіоналами, вони постійно слідкують за змінами на ринку і надають актуальні практичні рекомендації разом із прогнозом подальших змін.

Мета аудиту торговельного підприємства полягає у висловленні думки про достовірність бухгалтерського обліку господарських операцій, правильність їх оподаткування і відображення у фінансовій звітності, а також у виборі відповідних аудиторських процедур, критеріїв оцінки відхилень при формуванні методики перевірки.

Таблиця 1

Оптовий і роздрібний товарооборот оптової і роздрібної торгівлі у 2017-2019 роках

Показники	Роки		
	2017	2018	2019
Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	1931815,9	2195695,7	2336288,4
Індекс фізичного обсягу оптового товарообороту (у порівнянних цінах) до відповідного періоду попереднього року %	102,8	103,3	100,1
Оборот роздрібної торгівлі, млн.грн	816553,5	928556,4	1096692,2
Індекс фізичного обсягу обороту роздрібної торгівлі (у порівнянних цінах), %			
до відповідного періоду попереднього року	108,8	106,1	110,5
до відповідного періоду попереднього місяця	x	x	x
Роздрібний товарооборот підприємств роздрібної торгівлі (юридичних осіб), млн.грн	587784,5	667044,3	795204,2
Індекс фізичного обсягу роздрібно товарообороту (у порівнянних цінах), %			
до відповідного періоду попереднього року	108,6	105,6	111,6
до відповідного періоду попереднього місяця	x	x	x

Джерело: складено за даними [2]

Організація аудиту повинна формуватися таким чином:

- для кожного об'єкту аудиту (доходу, фінансового результату) формується перелік питань;
- розробляються рекомендації для досягнення підприємством встановлених параметрів та цілей;
- здійснюється оцінка одержаних результатів за даними аудиторської перевірки;
- забезпечується розробка рекомендацій щодо ліквідації на підприємстві негативних явищ.

Основним принципом реалізації вимог аудиту є попередження недостовірної інформації, зловживань та шахрайства. Це обумовлює структуру і напрямки аудиторської перевірки.

Для побудови методики необхідно отримати знання про бізнес клієнта, оцінити аудиторський ризик, визначити рівень суттєвості і процедури аудиту.

Розмір аудиторського ризику визначається на підставі вивчення операцій підприємства та факторів, які його підвищують. Додаткового контролю вимагають фінансові операції торговельного підприємства.

Можна запропонувати таку методику аудиту торговельного підприємства:

1. Суцільним способом перевірити операції з високим аудиторським ризиком.
2. Застосувати вибіркочну перевірку до тих операцій, аудиторський ризик яких є низьким.
3. Повністю перевірити окремі операції, які містять значні цифрові показники.
4. Застосувати професійне судження до операцій, які не відносяться до попередніх груп.

Наведений підхід доцільно застосовувати для перевірки господарських операцій торговельного підприємства.

На основі узагальнення результатів дослідження визначаються критичні моменти і на їх основі розробляється модель аудиторської перевірки у вигляді комбінації горизонтальних і вертикальних причинно-наслідкових зв'язків.

Використання запропонованої методики зменшує час на проведення та підготовку аудиту, сприяє раціоналізації і контролю за роботою асистентів. Все це дозволяє підвищити ефективність аудиту, зменшує витрати на його проведення та дозволяє отримати більшу кількість аудиторських доказів.

Список використаних джерел:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21.12.2017 р. № 2258–VIII. Відомості Верховної Ради України, 2018, № 9, Ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2258-19>
2. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Сенишин Б.Б., Сподарик Т.І.

студенти;

Науковий керівник: Шот А.П.

кандидат економічних наук, доцент,

Львівський національний університет імені Івана Франка

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ БЮРО ФІНАНСОВИХ РОЗСЛІДУВАНЬ В УКРАЇНІ

Сучасна система державного фінансового контролю не забезпечує належного рівня фінансово-бюджетної дисципліни як загалом у державі, так і на регіональному і місцевому рівнях. Варто відзначити, що переважна більшість контрольних-перевірочних процедур має фіскальний характер і практично здійснюється у вигляді перевірок і ревізій. Ці методи не дають змоги запобігти існуванню негативних явищ чи усунути причини їх виникнення, а лише констатують фінансові порушення.

За даними статистики Генеральної прокуратури України у 2018 р. було зареєстровано 1688 кримінальних правопорушень щодо ухилення від сплати податків. Даний показник є більшим від попереднього 2017 року на 27% [1].

При цьому слід зауважити, що лише 39 кримінальних проваджень із 1688 були передані до суду та притягнені до кримінальної відповідальності, що становить лише 2,4% [1].

Тож можна стверджувати, що відкриті кримінальні провадження залишаються лише засобом тиску та переслідуванням платників податків, а не механізмом притягнення до відповідальності за ухилення від сплати податків.

Для виправлення цієї ситуації необхідно насамперед напрацювати єдину державну стратегію боротьби зі злочинами у сфері державних фінансів, ресурсно й кадрово вдосконалити організацію протидії негативним явищам в економіці країни. З огляду на потребу високопрофесійного управління з боку держави у сфері фінансових відносин та з метою підвищення прозорості, ефективності й результативності державного фінансового контролю варто створити єдиний орган – Бюро фінансових розслідувань України, що дозволить усунути дублювання функцій правоохоронних і фіскальних органів у сфері боротьби з економічними правопорушеннями.

Метою роботи є визначення передумов створення і успішного функціонування Бюро фінансових розслідувань в Україні.

Відповідно до проекту Закону України «Про Бюро фінансових розслідувань», Бюро фінансових розслідувань – це центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику з питань запобігання, виявлення, припинення, розслідування та розкриття кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, які прямо чи опосередковано заподіюють шкоду публічному інтересу у сфері фінансів.

Головна особливість даного органу полягає у застосуванні своєрідних принципів, функцій, завдань та повноважень. Діяльність Бюро фінансових розслідувань має базуватись на застосуванні таких основних принципів (табл. 1).

Дані принципи дають, змогу не лише забезпечити ефективне функціонування Бюро фінансових розслідувань, а й дозволять підвищити національну безпеку у фінансовій сфері за допомогою належного рівня організації та координації діяльності фіскальних і контролюючих органів.

Таблиця 1

Основні принципи діяльності Бюро фінансових розслідувань

№	Принцип	Характеристика
1.	<i>Верховенства права</i>	Найвищими цінностями вважаються сама людина, а також її права і свободи, які визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Принцип верховенства права застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини.
2.	<i>Пріоритету отримання прав та інтересів</i>	Грунтується на дотриманні прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, гарантованих Конституцією та законами України, а також міжнародними договорами України.
3.	<i>Законності</i>	Полягає у здійсненні діяльності виключно на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України.
4.	<i>Повага до особи та соціальної справедливості</i>	Передбачає гідне ставлення до будь-якої особи; невтручання в її особисте і сімейне життя; недопущення привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.
5.	<i>Оперативності</i>	Являє собою негайне та безпосереднє вживання заходів щодо боротьби з кримінальними правопорушеннями, протидія яким віднесена до компетенції Бюро фінансових розслідувань.
6.	<i>Безсторонності та незалежності</i>	Грунтується на здійсненні своїх повноважень без особистої заінтересованості у справі, самостійно, незалежно від інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб.

(Закінчення таблиці 1)

№	Принцип	Характеристика
7.	<i>Відкритості та прозорості</i>	Полягає у постійному інформуванні органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність. Даний орган забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої воно є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом.
8.	<i>Політичної нейтральності</i>	Забезпечує здійснення діяльності незалежно від політичних переконань та партійної належності.
9.	<i>Нульової толерантності до проявів корупції</i>	Будь-який прояв корупційної діяльності працівника Бюро фінансових розслідувань невідкладно фіксується підрозділом внутрішнього контролю Бюро фінансових розслідувань, іншими уповноваженими органами.

Джерело: складено на основі [2]

Основними завданнями, які ставить перед собою Бюро фінансових розслідувань згідно законопроекту є [2]:

1) запобігання та виявлення кримінальних правопорушень суб'єктів господарської діяльності у сфері державних фінансів;

2) здійснення розслідувань кримінальних правопорушень, а також їх розкриття в економічному, зокрема, в фінансовому секторі;

3) прийняття участі в процесі забезпечення безпеки держави шляхом комплексної протидії кримінальним правопорушенням, які несуть суттєвий негативний вплив на національну економіку;

4) підготовка пропозицій щодо формування ефективної державної політики у сфері комплексної протидії кримінальним правопорушенням.

Враховуючи реалії сьогодення, репутація фіскальних і правоохоронних органів перебуває на досить низькому рівні. Крім того, широке коло повноважень, якими будуть наділені працівники Бюро фінансових розслідувань викликатиме занепокоєння у населення.

На нашу думку, одним з основних завдань такої служби буде отримання довіри у суспільства шляхом реалізації наданих повноважень з метою захисту фінансової системи держави та протидії економічним правопорушенням. Разом з тим, створення Бюро фінансових розслідувань в Україні без довіри до влади та державних установ немає жодної перспективи та може призвести лише до додаткового витрачання коштів платників податків на реструктуризацію та збільшення витрат на «супроводження» підприємницької діяльності [3].

Слід зауважити, що створення Бюро фінансових розслідувань в Україні дасть можливість:

1) імплементації у вітчизняне законодавство європейської моделі органів, що поєднують в собі контрольно-перевірочні функції з функціями досудового розслідування у сфері запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями;

2) усунення розгалуженої та неефективної системи правоохоронних та інших органів державної влади, що здійснюють контрольно-перевірочні заходи і досудове розслідування у сфері запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями;

3) встановлення статусу та компетенції центрального органу виконавчої влади у сфері охорони економічної безпеки держави, прав та обов'язків його співробітників, службовців та працівників;

4) проведення оперативно-розшукових заходів та досудового розслідування, здійснення фінансового контролю і окремих функцій податкового, митного контролю, які визначаються завданнями, покладеними на центральний орган виконавчої влади у сфері охорони економічної безпеки держави;

5) визначення системи та статусу керівництва центрального органу виконавчої влади у сфері охорони економічної безпеки держави;

6) організації взаємодії центрального органу виконавчої влади у сфері охорони економічної безпеки держави з іншими державними органами, які беруть участь у здійсненні запобігання та боротьби з економічними правопорушеннями і фінансового контролю;

7) фінансування, матеріально-технічного та соціального забезпечення центрального органу виконавчої влади у сфері охорони економічної безпеки держави;

8) соціального, правового захисту, пенсійного забезпечення, відповідальності осіб, які працюють або проходять службу у центральному органі виконавчої влади у сфері охорони економічної безпеки держави.

Отже, необхідність ведення ефективної боротьби з економічними правопорушеннями і корупцією, а також формування надійної системи забезпечення економічної безпеки держави потребує створення в Україні єдиного центрального органу виконавчої влади – Бюро фінансових розслідувань, діяльність якого буде спрямована на виявлення, попередження, припинення, розкриття і розслідування протиправних посягань на права людини і громадянина, інтереси суспільства і держави у фінансово-економічній сфері. В Україні найбільш доцільним, на наш погляд, є створення якісно нового державного органу, який би здійснював в повному обсязі функції щодо виявлення та розкриття правопорушень у фінансовій системі держави.

Список використаних джерел:

1. Генеральна прокуратура України. URL: <https://www.gp.gov.ua/>
2. Проект Закону України від 30.08.2019 р. «Про Бюро фінансових розслідувань». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66516
3. Сушко Д. Інструмент тиснення. *Інвестгазета*. 2013. № 10. С. 15–16.

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Кушнір К.Д.

студентка;

Тіверіадська Л.В.

старший викладач,

*ДВНЗ «Придніпровська державна академія
будівництва та архітектури»*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЦІНОУТВОРЕННЯ СУЧАСНОГО РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Важливою складовою інвестицій ринку фінансів виступає розвиток ринку цінних паперів. На ринку цінних паперів механізми ціноутворення мають сильну чутливість до змін стану економіки. Якщо інвестиційний клімат є сприятливий, то ринок цінних паперів для економіки державивиступає базовим двигуном. Це пояснюється тим, що в ньому зосереджуються нагромадження грошей різних корпорацій, держав, фізичних осіб, які в результаті спрямовуються на капітальне вкладення.

На сьогодні, відбулось загострення проблеми національних економік у світі та збільшення розриву у рівні життя суб'єктів та їх інвестиційному потенціалу. На ринку цінних паперів основним фактором ціноутворення завжди виступав рівень добробуту населення. Цей фактор навіть закладений в історії виникнення ринку цінних паперів. Саме в Європі створення ринку ЦП присвоюють історично на період, коли відбувалось економічне зростання, тобто початок ХХ ст., в цей час відбулось формування середнього класу, який розпочав вкладати свої грошові нагромадження в цінні папери. Це засвідчено статистикою загальної кількості інвесторів того часу в 20 млн. осіб, що дало змогу надалі розвиватись рынкам цінних паперів в окремих державах [3, с. 317].

В Україні ж відродження цього ринку почалось після того, як вона отримала незалежність в 1991 році. На сучасному етапі

фондовий ринок України має недостатньо розвинений капітал, який виступає визначальним моментом створення особливостей попиту на ринку держави.

В сучасній макроекономіці на ринку цінних паперів формуються також інші фактори впливу на ціни. Особливе місце в системі факторів, які впливають на формування ціни на РЦП займають фундаментальні фактори (рис. 1).

Рис. 1. Система факторів впливу на ціноутворення ринку цінних паперів [5]

Кон'юнктурний фактор посідає одне із найважливіших місць у формуванні ціни на ринку ЦП. Він відображає співвідношення попиту та пропозиції на цінні папери. Попитом визначається потреба в цінних паперах, яка підв'язана купівельною спроможністю. Попит на цінні папери знаходиться в залежності від загальної кількості ознак цінних паперів, котрі мають забезпечити для інвестора великий дохід при конкретній ціні порівняно з альтернативними банківськими вкладками, вкладками в нерухомість або дорогоцінні метали і т.п. На ринку цінних паперів в країнах, в яких розвинена економіка, пропозиція представляється великою

кількістю та різновидами цінних паперів (облігації, акції, деривативи...). В Україні ж велика частина пропозиції не має попиту. Український ринок має відмінність в тому, що торговці цінних паперів в один момент створюють пропозицію і попит по одному цінному паперу, оскільки ведуть торгівлю один з одним та продають власні запаси паперів. А в розвинених країнах торговець формує або попит, або пропозицію [4, с. 119].

Щодо специфічних факторів, то вони впливають по-різному на різні види цін. Тож при формуванні номінальної ціни береться до уваги вид, тип, різновид цінного паперу та період його обертання. При формуванні ж емісійної ціни цінного паперу мають основне місце інвестиційні якості.

Також великий вплив при встановленні ціни має інформація. Великою проблемою виступає інформованість економічних агентів та забезпечення інформацією ринку цінних паперів. Для початку, існує складність в доступі до інформації, оскільки отримання її потребує витрат. Але результат отримання її виражений в додаткових вигодах. Ще проблемою виступає надійність інформації, а саме мінливість та старіння. Також інформація може бути не повністю засвоєна. Хоч при формуванні ціни вона є окремим продуктом, але основою для прийняття рішення під час встановлення ціни. У процесах ціноутворення значимість інформації залежить від конкретного етапу розвитку ринку цінних паперів та кон'юнктури фінансового ринку, тому врахування інформаційного фактора вимагає застосування індивідуальних підходів.

На сьогоднішній день фондовий ринок України знаходиться на етапі свого становлення та значно відстає у розвитку від фондових площадок промислово розвинутих країн. З огляду на це, дослідження сучасних умов та особливостей розвитку фондової біржової торгівлі та інфраструктурі України стає для національної економіки надзвичайно актуальним [1].

За інформацією НКЦПФР, загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Комісією в 2019 році, становив 96,96 млрд. грн., що виявилось на 48,8 млрд. грн. більше порівняно з результатом аналогічного періоду 2018 року (48,14 млрд. грн.). Але зараз після проголошення ВООЗ пандемії коронавірусу та

оголошення президентом США заборони на в'їзд до країни з Європи, світові фондові індекси повернулися до падіння [2].

За даними Finance.ua, торги на міжбанку проходили під впливом міжнародної паніки через коронавірус і провалу останнього аукціону Мінфіну з продажу ОВДП, через що пропозиція валюти на ринку знизилася, у той час коли попит на неї переважав. Якщо 18 лютого попит на первинних аукціонах ОВДП становив 1,8 млрд грн при пропозиції 4,5 млрд грн, то 26 лютого вдалося залучити лише 1,6 млрд грн. Це при тому, що в січні 2020 року Мінфін залучив до держбюджету 18,6 млрд грн, знизивши дохідність до 10%. Негативні очікування наслідків коронавіруса для світової економіки змушує інвесторів перестраховуватися. І Україна вже відчуває ці перестороги на собі. Останні аукціони по розміщенню чергових порцій гривневих ОВДП не стали приємним сюрпризом для України. Попит на папери істотно знизився [1].

Отже, під час формування та реалізації ціни на ринку цінних паперів існує певна система впливу взаємопов'язаних факторів. Їх вирізняють об'єктивні та суб'єктивні, внутрішні та зовнішні, традиційні та специфічні. Важливою групою виступають інформаційні фактори, котрі можуть призвести до певних ризиків при встановленні ціни.

Список використаних джерел:

1. Мультимедійна платформа іномовлення України «Укрінформ» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrinform.ua
2. Фондова біржа ПФТС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pfts.ua/analitika>
3. Лук'янов В.С. Сучасні фінансові ринки: [монографія] / В.С. Лук'янов. – К.: Знання, 2017. – 479 с.
4. Оскольський В.В. Ринок цінних паперів України: погляд через призму діяльності Української фондової біржі / В.В. Оскольський. – К.: УФБ, 2016. – 216 с.
5. Мацелюх Н.П. Фактори ціноутворення на ринку цінних паперів в Україні / Н.П. Мацелюх // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – № 9. – С. 659-664.

Лісовська О.О.

аспірантка,

Університет державної фіскальної служби України

СУЧАСНИЙ СТАН ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ, ЯКІ НАДАЮТЬ ПОСЛУГИ З ДОБРОВІЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Згідно чинного законодавства, в Україні медичне страхування класифікується на обов'язкове та добровільне. Обов'язкове медичне страхування на сьогоднішній день ще не запроваджено, оскільки триває медична реформа. Тому зростає попит на добровільне медичне страхування. Добровільні медичні страхові послуги надають приватні страхові компанії, які укладають індивідуальні або колективні страхові поліси зі страхувальниками [2, с. 46].

Стан функціонування страхових компаній можна досліджувати за такими показниками, як: сума отриманих страхових платежів, сума здійснених страхових виплат та рівень виплат. Оптимальний рівень страхових виплат за добровільним медичним страхуванням, тобто від 30% до 60% [1, с. 23], станом за 9 місяців 2019 року мають наступні страхові компанії (СК): Мотор-Гарант (30,16%), Княжа (32,91%), UPSK (34,32%), АСКО-Донбас Північний (37,89%), Мегаполіс СО (40,84%), Арсенал Страхування (44,38%), ВУСО (44,96%), Саламандра (45,36%), Уніка (46,12%), ARX (48,97%), Просто-Страхування (49,13%), Універсальна (50,97%), ІНГО Україна (51,88%), Колоннейд Україна (52,04%), Європейський страховий альянс (53,57%), PZU Україна (54,24%), ТАС СГ (55,34%), Провідна (56,25%), Крона (56,60%) [3, с. 21].

Розглянемо діяльність деяких з вищеперерахованих страхових компаній у регіональному розрізі. Найбільшу суму страхових платежів страхові компанії отримують у місті Києві та Київській області [3, с. 32]. Це свідчить про високу концентрацію страхових компаній в регіоні. Якщо статистичні дані в одному регіоні суттєво відрізняються від інших, то для подальшого аналізу їх потрібно

вилучити з ряду спостереження. Як видно з таблиці 1, не враховуючи комірки з відсутніми і нульовими даними, та дані по місту Києву та Київській області, найбільшу суму страхових премій зібрали:

Таблиця 1

Страхові платежі за добровільним медичним страхуванням у регіональному розрізі станом за 9 місяців 2019 р., тис. грн.

Область \ СК	ARX	PZU Україна	ІНГО Україна	СГ ТАС	Княжа
Вінницька	4441,8	157,3	146,4	16,9	391,2
Волинська	338,4	452,0	1,7	1092,7	235,2
Дніпропетровська	1489,4	3355,0	8974,0	5718,7	18234,0
Донецька	7,5	47,1	н/д	44289,8	н/д
Житомирська	128,0	154,3	0,9	3,4	1902,1
Закарпатська	215,9	147,4	0,0	0,9	1,0
Запорізька	1655,2	662,9	13759,9	1840,7	0,6
Івано-Франківська	1767,1	266,7	134,2	8,6	925,6
місто Київ та Київська область	221814,6	81926,9	225015,7	23641,8	21543,9
Кіровоградська	197,9	944,6	7,8	0,0	0,0
Луганська	0,4	8,2	н/д	0,0	н/д
Львівська	2481,9	3534,3	2003,7	812,0	1054,0
Миколаївська	169,4	209,1	546,2	9195,0	0,6
Одеська	300,6	7524,9	515,9	6,1	121,0
Полтавська	532,6	82,4	123,1	0,0	0,3
Рівненська	408,9	159,5	23,0	585,8	100,6
Сумська	150,9	94,4	н/д	54,7	0,2
Тернопільська	116,9	235,7	30,8	0,0	6984,2
Харківська	2011,4	6088,1	6305,6	2,7	24,5
Херсонська	415,0	127,8	0,0	8,1	0,2
Хмельницька	41,1	1045,0	0,0	2,0	0,2
Черкаська	65,0	52,3	0,0	3,4	3316,9
Чернівецька	347,8	51,9	2,5	0,0	0,0
Чернігівська	329,3	102,3	352,8	225,7	0,4

Джерело: склала авторка на основі [3, с. 30-36]

- СК «ARX» – у Вінницькій області (4441,8 тис. грн.);
- СК «PZU Україна» – в Одеській області (7524,9 тис. грн.);

- СК «ІНГО Україна» – в Запорізькій області (13759,9 тис. грн.);
- СК «СГ ТАС» – в Донецькій області (44289,8 тис. грн.);
- СК «Княжа» – в Дніпропетровській області (18234,0 тис. грн.).
- Найменшу суму страхових премій зібрали:
- СК «ARX» – в Луганській області (0,4 тис. грн.);
- СК «PZU Україна» – в Луганській області (8,2 тис. грн.);
- СК «ІНГО Україна» – в Житомирській області (0,9 тис. грн.);
- СК «СГ ТАС» – в Закарпатській області (0,9 тис. грн.);
- СК «Княжа» – в Сумській області (0,2 тис. грн.).

За показником суми здійснення страхових виплат станом за 9 місяців 2019 року до ТОП-10 увійшли наступні страхові компанії, які надають послуги з добровільного медичного страхування: «Уніка» (257207,7 тис. грн.); «Провідна» (225988,5 тис. грн.); «ІНГО Україна» (133816,7 тис. грн.); «ARX» (117255,0 тис. грн.); «Альфа Страхування» (171600,0 тис. грн.); «Нафтогазстрах» (124148,9 тис. грн.); «Країна» (77199,5 тис. грн.); «УСГ & Глобус» (99945,3 тис. грн.); «PZU Україна» (58273,0 тис. грн.); «Колоннейд Україна» (52126,1 тис. грн.) [3, с. 21].

Таким чином, між страховими компаніями, які надають послуги з добровільного медичного страхування, існує висока конкуренція. Якщо порівняти наведені вище статистичні дані з минулими роками, то спостерігається тенденція до зростання, тобто зростає попит на медичні страхові послуги. Цим показується поступове збільшення довіри та обізнаності населення щодо діяльності страхових компаній, які надають послуги з добровільного медичного страхування.

Список використаних джерел:

1. Panfilova H., Hala L., Zaytzeva Yu.L. Analysis of problems and prospects of development of voluntary medical insurance in Ukraine. *Journal of Advanced Pharmacy Education & Research*. 2019. Vol. 9. Issue 1. P. 17–26.
2. Гатауліна Е.І. Тенденції розвитку добровільного медичного страхування в Україні. *Вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки*. 2018. № 28. Том 2. С. 45–48.
3. Підсумки роботи компаній в розрізі регіонів: 9 місяців 2019. *Журнал «Insurance TOP»*. 2019. № 4(68). С. 1–36. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_68 (дата звернення: 18.02.2019).

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

Галушка В.Ю.

*кандидат наук з державного управління,
старший викладач,*

*Національний університет оборони України
імені Івана Черняховського*

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ, ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ ТА ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

Управління персоналом у сфері державної служби має здійснюватися на основі і в межах сучасної державної кадрової політики, реалізація її цілей, завдань, принципів, які визначені в Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 роки, затвердженій Указом Президента України № 45/2012 від 01.02.2012 року [1]. Державна кадрова політика визначає генеральну лінію і принципи настанови в роботі з персоналом державної служби на довготривалу перспективу.

Слід зазначити що на сьогодні не існує єдиного визначення державної кадрової політики в літературі та законодавстві, а навпаки, з цього приводу вже висловлено цілий ряд дискусійних суджень. Це пов'язано, по-перше, з багатозначністю цього поняття, а по-друге, значною мірою з тим, що на різних етапах історичного розвитку відбувалися зміни суб'єктів кадрової політики. Поняття «державна кадрова політика» і «кадрова політика» різні за змістом. «Кадрова політика» – значно ширше поняття, ніж «державна кадрова політика». Кадрова політика в державі має спрямовуватися на досягнення оптимального рівня формування й використання трудових ресурсів країни, щоб забезпечити інтересів країни, її потреби в економічній, соціальній, гуманітарній сферах, регіональному розвитку, реалізації конституційних прав громадян на працю, освіту, відпочинок, соціальний захист і т. ін. Суб'єктами кадрової політики виступають підприємства, установи, організації,

політичні партії, органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Провідні українські науковці, дійшли висновку, що державна кадрова політика є цілеспрямованою стратегічною діяльністю України, вона напряму пов'язується із плануванням, прогнозуванням, формуванням, професійним розвитком та раціональним використанням кадрів, усіх трудових ресурсів держави, визначенням мети і пріоритетів кадрової діяльності [2, с. 3]. Таку політику уважають стратегічною діяльністю держави з цільовизначення, ідеологічного та програмного забезпечення, формування, збереження, зміцнення, розвитку та використання людських трудових, кадрових ресурсів країни як головну передумову побудови демократичної, правової, соціальної держави. Державна кадрова політика має спрямовуватися на забезпечення виконання завдань реформування держави і суспільства, в ході реалізації цих завдань, повинен враховуватися існуючий стан держави, наявні потреби та перспективні напрями поступу українського суспільства.

У сфері державної служби, відповідно до затвердженої Стратегії державної кадрової політики на 2012-2020 рр. сьогодні має формуватись механізм реалізації кадрової політики, важливою складовою якого є управління персоналом у сфері державної служби. За офіційними даними в Україні 200202 особи. Співвідношення чисельності державних службовців із загальною кількістю населення України складає 0,5%, що в кілька разів менше, ніж у більшості країн ЄС. Так, частка державних службовців становить: Австрія — 5,9%, Швеція — 9,4%, Словаччина — 2,2%, Угорщина — 2,9%, Франція — 9% від населення країни.

У системі управління людськими ресурсами держава має інтереси, пов'язані з необхідністю забезпечення загальносуспільних потреб. Тому державну кадрову політику для державного сектора, але й певні регуляторні дії щодо приватного та громадського сектору. Міра втручання держави в діяльність суб'єктів приватного та громадського секторів базується на принципах соціального партнерства, законодавчо визначається державою та контролюється громадськістю.

Основними цілями реалізації державної кадрової політики, відповідно до Стратегії є підготовка та професійний розвиток вищих керівних кадрів державної служби, здатних забезпечити ефективність державної політики у сфері державного управління та лідерство у проведенні адміністративної та економічної реформи. Стратегія передбачає: подолання негативних тенденцій розвитку людських ресурсів та стимулювання позитивних процесів кадрового розвитку; створення правового, організаційного, ресурсного забезпечення для всебічної реалізації трудового, творчого та інтелектуального потенціалу особистості; консолідацію зусиль усіх суб'єктів державної кадрової політики в процесі її узгодженого формування й реалізації; забезпечення високої динаміки професійного зростання кадрів та ефективного використання їх потенціалу [1].

Цілі державної кадрової політики доцільно структурувати в розрізі чотирьох структурних блоків: перший – соціальні цілі; другий – економічні цілі; третій – інституційні цілі; четвертий – організаційні цілі. Кадрова політика в системі державного управління включає наступні цілі: врахування потреб та стратегії розвитку економіки в системі навчання, в тому числі при формуванні державного замовлення; врахування потреб у людських ресурсах та підготовки кадрів при формуванні стратегії розвитку країни; вдосконалення управління людськими ресурсами на державній службі та службі в органах місцевого самоврядування для залучення кваліфікованих кадрів, які відповідають потребам суспільства та надають ефективні послуги населенню.

Відповідно до Стратегії завдання державної кадрової політики доцільно розглядати в розрізі кількох пріоритетних напрямів, зокрема: за напрямом підготовки; за напрямом підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів; за напрямом державного регулювання професійної діяльності; за напрямом соціального захисту; за напрямом забезпечення зайнятості; за напрямом модернізації суб'єктів кадрової політики.

Державна кадрова політика передбачає якісне кадрове забезпечення інститутів державної служби, підвищення конкурентного статусу державного службовця, формування позитивного іміджу державної служби, забезпечення оптимального

використання трудових ресурсів, розвиток кадрового потенціалу. Проводиться широкомасштабна адміністративна реформа в Україні, невід'ємною складовою якої є кадрова політика в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Проведення реформи публічної служби на всіх рівнях, у першу чергу, на місцевому, сприятиме створенню в Україні професійної, політично нейтральної та ефективної служби, впровадженню системних змін та модернізації моделі державного управління в цілому.

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України « Про Стратегію державної кадрової політики на 2012-2020 роки» № 45/2012 від 01.02.2012 року.
2. Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку : наук. доп. / Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко, Ю.П. Сурмін та ін.; за заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, К.О. Ващенка, Ю.П. Сурміна (кер. проекту). Київ : НАДУ, 2012. – 72 с.

Таран О.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний аграрний університет
імені В.В. Докучаєва*

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗДІЙСНЕННЯ ФУНКЦІЙ КОНТРОЛІНГУ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ УПРАВЛІННІ

Адміністративне управління – специфічна категорія і вид діяльності, що включає в себе всі інструменти і навички управління в умовах формальних організацій. Структурованість відносин у рамках таких організацій є специфічною відмінністю адміністративного управління як діяльності. Предметом сучасного адміністративного управління є принципи і підходи професійної організаційної діяльності у сфері управління щодо проектування й удосконалення адміністративно-управлінських технологій, побудови раціональних структур управління, формування персональних і виробничих і

відносин, які залучають працівників у реалізацію місії і цілей організації і сприяють розвитку людського капіталу.

Варто розрізнати адміністративне управління у бізнес-організаціях (*business administration*), а також некомерційних, суспільних і державних організаціях (*public administration*). Проте, більшість ефективних і діючих управлінських методів, технологій, способів і інструментів з'явилися і пройшли апробацію саме в бізнесі, і лише потім інтегрувалися в систему публічного адміністрування. Вплив суб'єкта адміністративного управління на об'єкт являє собою процес адміністративного менеджменту і здійснюється шляхом виконання суб'єктом адміністративної функції за допомогою використання визначених адміністративно-управлінських технологій і адміністративних методів управління [1, с. 15].

Поняття «контролінг», вважають похідним від французького терміну «*controler*», що перекладається як контролювати або ж перевіряти, та часто ототожнюється з поняттям «контроль». Контролінг – це міжфункціональний інструмент управління, який повинен допомагати керівництву приймати рішення. Контролінг – це управлінська концепція процесу прийняття рішень, управління за допомогою цілеспрямованого забезпечення інформацією з метою досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності. При такій організації управління факти не констатуються, а проводяться консультації з метою досягнення поставлених цілей та запобігання помилок. Контролінг являє собою специфічний інструмент управління, орієнтований в майбутнє, тоді як контроль має ретроспективний характер та направлений в минуле, на виявлення помилок [2].

Наразі в розвинутих зарубіжних країнах контролінг тісно пов'язаний з менеджментом та більш орієнтований на вимоги управління. При цьому є декілька підходів до тлумачення його сутності, наприклад:

– контролінг – збір інформації та її використання у плануванні, фінансуванні, створенні звітів їх оцінці й консультуванні щодо прийняття рішень;

– контролінг – локальна функція у межах і для підтримки управління завдяки інформації, яка включає процеси обробки даних, планування орієнтоване на загальні цілі та контроль їх досягнення;

– контролінг – це управлінський інструмент, що підтримує внутрішній процес управління та прийняття рішень за допомогою цілеспрямованого підбору й обробки інформації [3, с. 8];

– інформаційно-регулююча система менеджменту, до складу якої входять методична й інструментальна база, математико-аналітичний апарат моделювання й прогнозування для підтримки функцій менеджменту, оцінки ситуації й прийняття управлінських рішень, а також система підтримки прийняття рішень, орієнтована на сукупність можливостей підприємства й здатна адаптувати структуру системи управління підприємством до умов, що змінюються [4].

Узагальнюючи визначимо, що контролінг не можна трактувати однозначно, адже це: з однієї сторони – багатофункціональний інструмент управління, покликаний допомогти вищому керівництву приймати рішення; з іншої – така організація управління, при якій не лише констатуються факти, а проводиться їх аналіз, пошук резервів та консультування з метою досягнення поставлених цілей та запобігання помилок у майбутньому.

Адаптація контролінгу до потреб і умов адміністративного управління базується на ідеї передачі управлінських повноважень та відповідальності за прийняті рішення на нижчий рівень, сприяє можливості децентралізованого управління з метою визначення адміністративних продуктів та контролю за їх якістю та ефективністю використання. Тому застосування філософії контролінгу в системі управління передбачає застосування та дотримання певних принципів, які наведені на рис. 1.

Визначаючи контролінг як концепцію системи управління, слід зазначити, що в залежності від поставленої мети та завдань, які повинні бути вирішені, на контролінг покладені різноманітні функції.

Рис. 1. Принципи контролінгу в системі управління

Контролінг використовує специфічний інструментарій, тобто взаємопов'язану систему методів отримання, обробки, агрегування, аналізу, надання, використання різноманітної економічної інформації. Існують суттєві відмінності у структурі набору конкретних інструментів та особливостях їх використання на стратегічному й оперативному рівнях.

Для розв'язання завдань контролінгу можуть використовуватися відомі інструменти, які, як правило, є універсальними і можуть застосовуватися у різних сферах. У такому випадку необхідно лише здійснити відбір серед їх розмаїття найбільш вдалих, економічно доцільних. Але якщо для вирішення поставленого завдання відомих інструментів виявиться недостатньо, то перед контролінгом може бути поставлено ще й завдання розроблення нових методик та інструментів. Методи контролінгу – це сукупність дій, організованих для досягнення певної мети. Інструменти контролінгу – це сукупність дій, організованих для досягнення конкретного завдання. Тобто, метод – це набагато ширше поняття, ніж інструмент. Метод передбачає наявність ширших цілей і завдань та потребує використання великої кількості інструментів, тоді як інструмент виконує конкретне завдання [5].

Контролінг в адміністративному управлінні поділяється на:

- стратегічний контролінг, орієнтований на формування довгострокових цілей адміністративного керівництва з максимальним урахуванням умов суспільного розвитку. Найбільш

рельєфно стратегічний контролінг реалізується через систему стратегічного планування;

– оперативний контролінг, який координує поточну роботу адміністрації.

– адміністративний контролінг – спосіб публічного впливу суб'єктів владних повноважень на об'єкти управління, де основною метою є створення ефективних умов для захисту прав і свобод людини. Адміністративний контролінг здійснюється виконавчими органами всіх гілок влади. Зазвичай тут реалізується контроль вищих посадових осіб за діями підлеглих осіб; створюються інспекції і наглядові органи, які аналізують дотримання законів, нормативних документів і актів, аналізують ефективність і якість адміністративної діяльності; планують, координують та консультують роботу фахових підрозділів.

Найбільш поширеними функціями контролінгу у системі адміністративного управління є: надання інформаційних послуг в системі управління; консультування адміністративного керівництва в сфері управління роботою підрозділів; консультування в сенсі менеджеризації служби; надання методичної допомоги в організації перспективного і поточного планування; розробка коректних рекомендацій щодо використання методів управління (економічних, адміністративних, соціально-психологічних, ідеологічних та ін.); бюджетування адміністративних підрозділів для досягнення цілей; моделювання, яке дозволяє прогнозувати необхідний обсяг ресурсного забезпечення для досягнення поставленої мети; нормативне регулювання; оперативна та стратегічна діагностика тощо.

Список використаних джерел:

1. Новікова М. М. Конспект лекцій з дисципліни «Менеджмент і адміністрування (адміністративний менеджмент)» (для студентів усіх форм навчання напряму підготовки 6.030601 Менеджмент) / М. М. Новікова ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 98 с.

2. Радченко О.В., Нічітайлова Н.С. С Контролінг: навч.-метод. посіб. / Садченко О.В., Нічітайлова Н.С. – Одеса: Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова. – 2013. – 172 с.

3. Контролінг: навч. посіб. / Швиданенко Г.О., Лавриненко В.В., Дерев'яно О.Г., Приходько Л.М. – К.: КНЕУ, 2008. – 264 с.

4. Варфоломєєва К.О. Сутність і значення інформаційного потенціалу контролінгу в системі управління підприємством / К.О. Варфоломєєва // Вісник ЖДТУ. – 2010. – № 3(53). – С. 40–42.

5. Герасименко В.М. Роль контролінгу в системі управління високотехнологічним підприємством // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2018. – № 62. – С. 285–289.

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ

Курінна Д.В., Курінна В.В.

студенти;

Рудянова Т.М.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів*

НЕЙРОМЕРЕЖЕВІ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ЕКОНОМІЦІ

За тлумаченням Оксфордського словника англійської мови, «штучний інтелект – це теорія та розвиток комп'ютерних систем, спроможних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту, такі, як візуальне сприйняття, розпізнавання мови, ухвалення рішень та переклад іноземних мов». В сучасному світі штучний інтелект (AI) представляє напрямок інформатики, метою якого є вдосконалення та використання апаратно-програмних способів, що допускають користувачу визначати та вирішувати інтелектуальні задачі [1].

Із безперервним досягненням прогресу в розвитку штучного інтелекту й роботобудування технології вже незабаром повністю змінять наше уявлення про економіку. Як пояснює відомий німецький інженер і економіст Клаус Шваб, більш відомий як засновник і керівник Всесвітнього економічного форуму, із досягненням значного прогресу в розвитку нанотехнологій, біотехнологій, штучного інтелекту, «інтернету речей», будівництві роботів чи 3D-копіюванні світ наразі опинився на порозі так званої четвертої промислової революції [2].

Штучні нейронні мережі представляють математичну програмну модель, яка має структуру нейронних мереж, а саме біологічних, тобто мереж нервових клітин живого організму, що мають функції та здібності навчатися, зберігати і представляти знання отриманні з досвіду.

Нейронні мережі мають розрахункову будову, яка відтворює нескладні біологічні функції, схожі на такі, що здійснюються в мозку людини.

По-справжньому гостро проблема штучного інтелекту постала у 2016 році, коли про неї заговорили на Всесвітньому економічному форумі в Давосі. Мова на форумі йшла не про людиноподібних роботів, яких уявляли собі люди буквально ще 30 років тому, а про механізми, системи, які схожі на людський мозок, працюють за його принципом та здатні до самовдосконалення. Саме такі нейронні системи здатні повністю змінити економіку та змусити людей переорієнтувати свою діяльність.

Нейронні мережі в економічних дослідженнях можуть застосовуватись для розв'язання таких завдань як прогнозування аналізу часових рядів, класифікація та ідентифікація предметів, оптимізація ресурсів. Група завдань, яку можливо розв'язати за допомоги нейронної мережі характеризується тим, як вона навчається і як працює. Отже, нейронні мережі можна використовувати в положенні, коли ми володіємо загальновідомою інформацією.

Можна виділити такі напрями застосування нейромереж у економічних системах:

- для фінансових операцій (прогнозування поведінки клієнта валютної, фондової або товарній біржі, прогнозування та оцінка ризику майбутньої угоди; прогнозування можливих шахрайських дій, прогнозування руху готівки, обсягів оборотних коштів тощо);
- для планування діяльності в країні в цілому, у галузі та по окремому підприємству, бюджетно-податкового прогнозування по країні у цілому, прогнозування обсягів продажу, прогнозування завантаження виробничих потужностей, попиту на нову продукцію, оптимізації товарних і грошових потоків;
- для бізнес-аналітики та обґрунтування прийняття рішень (виявлення тенденцій, кореляцій, типових зразків і пошуку в оптимальному сегменті ринку для товару, адресної реклами та маркетингу тощо).

В економічній сфері нейромережі є дуже поширені в банківській діяльності. Зазвичай, у банках є великий комплекс відомостей про людину, що має на меті отримати кредит. В більшості випадків це

інформація про вік людини, його освіту, сферу занять та багато інших різноманітних даних. Вивчивши нейронні мережі вже на загальних відомостях, працівник банку може отримати та зрозуміти найбільш важливі ознаки, і тому на їх підставі зробити висновок який саме кредитний ліміт надавати клієнту високий чи низький.

Наступний приклад – це чат-боти, що використовуються для автоматизації обробки простих запитів клієнтів. З розвитком засобів обробки природних мов ці програми швидко еволюціонують в «голосових помічників». Доказом цього є те що український «ПриватБанк» використовує кілька чат-ботів. Вони працюють на базі месенджерів Facebook, Viber і Telegram і дають можливість переказувати кошти з картки на картку, отримувати інформацію про курси валют, оформляти кредити, подавати заявки і брати участь в акціях [3].

На сьогоднішній день штучний інтелект також допомагає банкам в боротьбі з шахраями, які незаконними способами отримують кредити й обманом змушують людей переказувати гроші на свої рахунки. Системи штучного інтелекту виявляють підозрілі транзакції і визначають клієнтів, які більше за інших ризикують потрапити в пастку аферистів. Також вони знаходять зловмисників завдяки біометричному аналізу, тобто система штучного інтелекту може визначити особистість людини за швидкістю й темпом набору тексту на клавіатурі, за силою натискання на клавіші й іншими показниками. І в біометричному аналізі банк може виявити шахрая, який намагається видати себе за іншу людину.

Сьогодні штучний інтелект – це одна з найбільш перспективних технологій у сфері економіки. Звичайно, неможливо вирішити всі завдання за допомогою нейромережі, але багато фінансових структур вже використовують нейронні мережі або експериментують з ними з метою прогнозування ситуації на фондовому ринку. Також платформи штучного інтелекту допомагають банкам автоматизувати багато процесів і краще розуміти клієнтів. Такі системи підвищують якість обслуговування й дають можливість фінансовим організаціям примножувати свій капітал. Клієнти кредитних установ завдяки штучному інтелекту отримують персоналізовані послуги вищої якості і витрачають менше часу на вирішення різних завдань.

Список використаних джерел:

1. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів : навч. посіб. / О.М. Томашевський, Г.Г. Цегелик, М.Б. Вігер, В.І. Дубук. – К.: ЦУЛ, 2012. – 296 с.
2. На порозі майбутнього: як штучний інтелект уже незабаром змінить ринок праці. URL: <https://ua.krymr.com/a/28673998.html>
3. AI в банківській сфері. URL: <https://aiconference.com.ua/uk/news/ii-v-bankovskoy-sfere-chat-boti-vibivanie-dolgov-i-borba-s-moshennikami-96949>

Слободяник О.О.

*викладач вищої категорії, викладач методист,
Запорізький коледж радіоелектроніки
НУ «Запорізька політехніка»*

Чижевська Т.В.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
ДВНЗ «Запорізький національний університет»*

КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК РОСЛИННИЦТВА В УКРАЇНІ

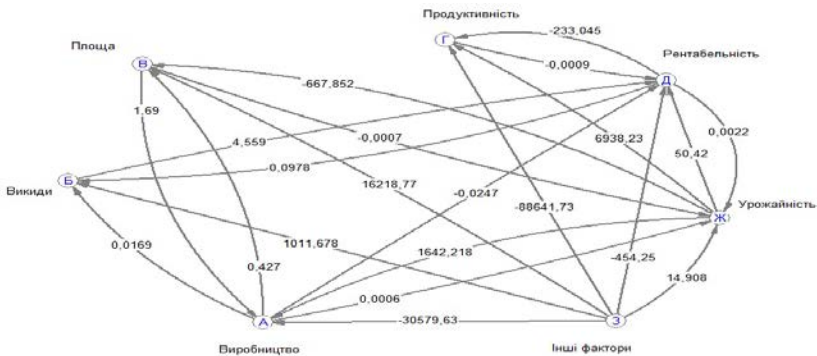
В сучасних умовах існування економіки країни, виважені управлінські рішення є запорукою існування та розвитку будь-якої галузі господарства. Для України стратегічною галуззю на сьогодні є сільське господарство, зокрема рослинництво. Саме вона визначає стан і тенденції розвитку національної економіки України, забезпечує надходження валютних доходів держави за рахунок експорту, забезпечує продовольчу безпеку [1]. У рослинницькій галузі провідну роль займає зерновий сектор – на сьогодні Україна займає 6 місце з експорту пшениці та 4 з кукурудзи.

Було досліджено всі макроекономічні фактори, що безпосередньо беруть участь у формуванні обсягу виробництва зернових та зернобобових культур – обсяг посівних площ і виробництва, урожайність, продуктивність праці сільськогосподарських робітників зайнятих в зерновому секторі, рентабельність виробництва, обсяг

викидів діоксиду сірки та оксидів азоту, що стають головною причиною появи кислотних дощів та інші.

У процесі дослідження використано апарат когнітивного моделювання [2], виявлено сили зв'язків між показниками та побудовано когнітивну модель впливу макроекономічних показників на обсяг виробництва рослинницької галузі України.

Для побудови когнітивної моделі застосовано підхід на базі когнітивно-регресійного аналізу [3]. Він дозволив удосконалити когнітивну карту, виключити несуттєві зв'язки та кількісно оцінити силу впливу показників.

Рис. 1. Когнітивна модель впливу ключових факторів на обсяг виробництва рослинницької галузі України

Джерело: розробка авторів

Для подальшого дослідження поведінки моделі у динаміці було проведено серію імітаційних експериментів на основі імпульсних процесів та визначено вплив макроекономічних показників на обсяги виробництва.

Усього описано 4 сценарії серед усіх можливих результати яких мають цінність для практичного застосування відповідно від поставлених цілей управління:

- 1) зменшення викидів діоксиду сірки та оксидів азоту на 1 тис. т в рік;
- 2) збільшення викидів діоксиду сірки та оксидів азоту на 1 тис. т в рік;
- 3) збільшення продуктивності праці в сільськогосподарських підприємствах на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві на 1 грн;

4) збільшення рентабельності сільськогосподарського виробництва на 1%.

Згідно з результатами проведеного моделювання, сценарій 1 призводить до того, що обсяг виробництва після зменшення шкідливих викидів у повітря поступово почне зростати і уже після 21 року стабілізується на рівні +0,6 тис. т Результати сценарію 2 призвели до зменшення обсягу на 0,6 тис. т. через 21 рік.

При сценарії 3 ми спостерігаємо поступове збільшення обсягу виробництва і вже через 21 рік він стабілізується на відмітці +35 тис. т.

За умовою 4 сценарію можна досягти зниження виробництва на 0,16 тис. т через 25 років. Головною перевагою у цьому випадку є зменшення використовуваної посівної площі на 0,25 га, тобто ми інтенсифікуємо виробництво, зменшуючи екологічне навантаження.

За результатами проведеного когнітивного моделювання найшвидший ріст обсягів виробництва рослинницької галузі України забезпечує підвищення продуктивності на 1 грн на кожного зайнятого. У результаті ми спостерігаємо поступове збільшення обсягу виробництва до 21 року, після чого обсяг стабілізується на відмітці +35 тис. т. Подібного можна досягти користуючись сучасним обладнанням та сільськогосподарською технікою, а також постійно підвищуючи рівень кваліфікації працівників.

Таким чином, когнітивна модель впливу макроекономічних показників на результат діяльності рослинницької галузі України є перспективним інструментарієм для прийняття зважених управлінських рішень з метою підвищення ефективності функціонування рослинницької галузі України та національної економіки в цілому.

Список використаних джерел:

1. Програма «Зерно України – 2015». URL: www.uaan.gov.ua/sites/default/files/zerno.doc
2. Горелова Г.В. О когнитивном моделировании сложных систем, инструментарий исследования // Известие ЮФУ. Технические науки. – 2012. – № 6(131). – С. 236-240.
3. Максимов В.И., Корноушенко Е.К., Качаев С.В. Когнитивные технологии для поддержки принятия управленческих решений. URL: <http://www.iis.ru/events/19981130/maximov.ru>

ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Борисенко Л.М.

аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет»

МЕХАНІЗМ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Сьогодні важливого значення набуває проблема ефективності державного фінансового контролю. Контроль має бути своєчасним, оперативним, якісним, дієвим, форми і методи, що використовують контрольні органи, повинні мати різнобічний характер, що сприятиме отриманню під час здійснення контрольних дій достатньої, точної, достовірної інформації.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку держави характеризується, з одного боку, динамізмом та багатовекторністю процесів розвитку та реформ в усіх сферах суспільного життя загалом та державного управління зокрема, які обумовлені передусім її євроінтеграційними прагненнями. У таких умовах особливої актуальності набувають питання щодо підвищення прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання державної і комунальної форми власності. Адже ефективна система фінансового контролю є не лише інструментом гарантії прозорості, підзвітності і якості діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання, а і по суті дієвим механізмом для забезпечення фінансової стабільності і безпеки країни, досягнення стратегічних цілей держави, ефективності державної політики, підвищення рівня якості життя населення та, зокрема, реформування системи управління державними фінансами [1].

Кожна перевірка чи ревізія повинна сприяти не лише виправленню недоліків, які існують у фінансовій сфері, а й їх

попередженню, укріпленню фінансової дисципліни, покращенню роботи чи діяльності підконтрольного суб'єкта. Дієвість фінансового контролю безпосередньо пов'язана з його оцінкою. Оцінка ефективності державного фінансового контролю дає можливість розглядати якісну визначеність як окремих заходів, так і окремих органів фінансового контролю в їхній системі, дозволяє встановити їх якісну різницю. Проблеми державного фінансового контролю перебувають сьогодні у центрі уваги багатьох науковців і практиків державного управління. Серед наукових напрацювань учених, в яких досліджено проблеми державного фінансового контролю, заслуговують на увагу роботи Пожар Т.О., Стефанюк І.Б., Хмелькова А.В. На їх думку, контролюючий орган повинен не лише зафіксувати недоліки, а надати реальну допомогу в їх усуненні, – це і є основною метою контролю.

Поняття ефективності контролю тісно пов'язане з критерієм результативності, від якого невід'ємний критерій дієвості контролю, що відображає той позитивний вплив, який контроль здійснює на зміст діяльності органу чи особи, яка перевіряється, її якість, уміння використовувати надані законодавством повноваження забезпечити своєчасне і повне виконання підконтрольним об'єктом рекомендацій, вказівок, пропозицій. При цьому найчастіше ефективність діяльності ототожнюється з масштабами виявлених порушень, обсягами відновлених засобів і застосованими до порушників санкціями. Проте ефективність фінансового контролю не може вимірятися кількістю проведених перевірок чи кількістю об'єктів, що підлягали контролю, чи кількістю рішень, прийнятих за результатами контролю. І навіть кількість накладених санкцій не може бути підставою для визнання контролю ефективним і дієвим. Основним критерієм є досягнуті реальні результати – нормальне, належне функціонування підконтрольного об'єкта в майбутньому, недопущення ним порушень фінансової дисципліни.

На сьогодні в науковій літературі зустрічаються різні точки зору з приводу критеріїв та показників ефективності діяльності контрольних органів. Так, науковці пропонують оцінювати ефективність роботи органів фінансового контролю за величиною відносного показника ефективності, що являє собою відношення обсягу повернутих до

бюджету коштів до суми виявлених фінансових порушень, а ефективність діяльності окремого працівника контрольною організацією – через співвідношення обсягу повернутих коштів до чисельності цих працівників (ревізорів) [3, с. 21].

Проблема ефективності конкретних контрольних заходів завжди розглядалася з двох існуючих позицій: по-перше, з точки зору її попереджувально-виховного впливу, а по-друге, під кутом зору конкретної величини сум (фінансових коштів), повернутих у державну скарбницю, проти фактичного збитку, заподіяного державі. Причому фактори, що впливають на ефективність результатів роботи, на думку Н. Погосян, повинні поділятися на дві умовні групи; законодавчі та адміністративно-психологічні. Останню групу факторів можна в свою чергу диференціювати за суб'єктивним складом, а саме: факти, пов'язані з «поведінкою» державних структур виконавчої влади, та фактори, пов'язані з діяльністю безпосередніх адресатів державних бюджетних коштів. Для оцінки ефективності використання бюджетних коштів необхідно, перш за все, розглянути поняття «ефективність використання бюджетних коштів» та «нецільове використання бюджетних коштів». На законодавчому рівні в Бюджетному кодексі України зміст поняття «ефективність», як принцип побудови бюджетної системи, зводиться до того, що «при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу мають прагнути досягнення запланованих цілей при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів». Слід зазначити, що незаконне використання бюджетних коштів – це витрачання бюджетних коштів з порушенням діючого бюджетного законодавства, що призводить до зайвого їх витрачання. У Бюджетному кодексі України надано таке визначення нецільового використання бюджетних коштів – витрачання їх на цілі, що не відповідають [2]: – бюджетним призначенням, встановленим законом про Державний бюджет України (рішенням про місцевий бюджет). Це дуже спрощене визначення нецільового використання бюджетних коштів, на думку І. Стефанюка, про неефективне використання бюджетних коштів можуть свідчити такі ознаки [4, с. 32–35]: – використання бюджетних коштів на цілі, що не

відповідають бюджетним призначенням; – придбання необхідних товарно-матеріальних цінностей (робіт, послуг) за цінами, які перевищували чинні у регіоні на ідентичні товари (роботи, послуги) на час здійснення господарської операції; – придбання необхідних товарно-матеріальних цінностей, які не можуть бути використані на заплановані цілі з причин: придбання їх в кількості, яка перевищує потребу і нормативні запаси; придбання морально і фізично застарілих цінностей або таких, що мають прострочені терміни використання; – попередня оплата необхідних товарів (робіт, послуг), яка спричинила дебіторську заборгованість на строк більше одного місяця, якщо інше не передбачене законодавством; – оплата видатків, які не є першочерговими, за наявності кредиторської заборгованості із захищених статей видатків бюджету; – капітальні вкладення в програми і проекти, які не реалізовані і припинені через втрату актуальності чи недостатнє фінансування; – видатки на утримання основних засобів, які не використовуються або використовуються частково; – непропорційне фінансування взаємопов'язаних видатків, від яких залежить надання належних послуг. Погоджуємось з думкою І. Стефанюка, що з метою попередження виникнення випадків неефективного витрачання бюджетних коштів необхідно розробити механізм визначення обсягу неефективно використаних коштів, вжиття заходів для усунення бюджетних правопорушень та притягнення винних до відповідальності. Таким чином, оцінка ефективності державного фінансового контролю – це складна фундаментальна проблема не тільки сучасної теорії державного управління, а й фінансів та права. Проведені автором дослідження довели, що в сучасній науковій літературі з питань фінансового контролю як загальне поняття ефективності контролю, так і повна розгорнута характеристика критеріїв, показників і методів визначення ефективності наразі мало досліджені. При цьому, якщо оцінку рівня абсолютної ефективності можливо розглядати в рамках загальноприйнятої теорії трансакційних витрат, то оцінка рівня відносної ефективності, заснованої на принципі справедливості [5, с. 15] (здатності задовольняти вимоги держави, суспільства, всіх потенційних користувачів звітів органів державного фінансового контролю) поки немає точного єдиного теоретичного обґрунтування.

З метою поглиблення аналізу можливо доповнити показники ефективності на основі деталізації об'єкта, охопленого контрольними заходами: кількість проведених перевірок; кількість проведених експертиз; кількість обстежених організацій; кількість законопроектів, що пройшли експертизу. Отже, розглянуті показники ефективності відображають його похідні функції й можуть бути зараховані до непрямих. Однак повинен бути показник прямого ефекту фінансового контролю, що відображає його основну функцію установа зворотного зв'язку. Він повинен мати в основі свого розрахунку суму повернених за результатами контролю бюджетних коштів, а їх величина необхідно, щоб співвідносилася з витратами організації, які є складовою частиною трансакційних витрат держави.

Комплексне розв'язання окреслених проблем можливе за умови впровадження на державному рівні заходів, спрямованих на реформування та підвищення ефективності державного фінансового контролю.

Список використаних джерел:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року від 10 травня 2018 р. № 310-р [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2018>

2. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

3. Пожар Т.О. Розвиток фінансово-бюджетного механізму державного фінансового контролю : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Т.О. Пожар ; Нац. банк України, Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». – Суми, 2012. – 21 с.

4. Стефанюк І.Б. Контрольно-ревізійна діяльність підрозділів КРУ – предмет, методика і організація контролю / І.Б. Стефанюк, А.А. Процишини, М.Г. Луцишил. – Львів, 1997. – 198 с.

5. Хмельков А.В. Механізми формування системи державного фінансового контролю в Україні : автореф. дис. канд. держ. упр. : 25.00.02 / А.В. Хмельков ; Нац. акад. держ. упр. при Президенті України, Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х., 2011. – 20 с.

Романовський В.А.

студент,

*Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Сучасний ринок фінансових послуг в Україні перебуває на стадії, коли тривають процеси формування та удосконалення економічної системи держави. Незважаючи на маленькі кроки з реформування ринку фінансових послуг на законодавчому рівні, залишається велика кількість проблем, що потребують вирішення. Головною проблемою сьогодення у цій сфері є втрата довіри споживачів фінансових послуг та викликане цим падіння головних індикаторів розвитку небанківського сектору ринку фінансових послуг [1, с. 57].

Ринок фінансових послуг є складовою фінансової політики держави. Ринок фінансових послуг є суто економічною категорією, діяльність якої спрямована на задоволення потреб споживачів. Такі економічні відносини виникають між різноманітними суб'єктами, що характеризує даний ринок як багатофункціональну економічну систему.

Держава бере активну участь у розвитку економічних відносин на ринку фінансових послуг. Державне регулювання ринків фінансових послуг полягає у здійсненні державою комплексу заходів, спрямованих на регулювання та нагляд за ринками фінансових послуг для захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам. Це підтверджується розгалуженою нормативно-правовою базою, створенням спеціалізованих фінансових органів контролю, ратифікацією багатьох міжнародних актів, участь у всесвітніх та регіональних організаціях тощо.

Діяльність на ринку фінансових послуг регулюється як національним законодавством, так і міжнародно-правовими актами. Щодо внутрішнього законодавства, то це Закони України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері

господарської діяльності» тощо; підзаконні нормативно-правові акти, серед яких Указ Президента України «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг» та багато інших.

Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», **ринки фінансових послуг** – це сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг. До ринків фінансових послуг належать професійні послуги на ринках банківських послуг, страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів [2].

Державне регулювання ринків фінансових послуг в Україні здійснюється у таких формах:

- 1) ведення державних реєстрів фінансових установ і реєстрів осіб, які не є фінансовими установами, але мають право надавати окремі фінансові послуги, та ліцензування діяльності з надання фінансових послуг;
- 2) нормативно-правове регулювання діяльності фінансових установ;
- 3) нагляд за діяльністю учасників ринків фінансових послуг (за виключенням споживачів фінансових послуг);
- 4) застосування уповноваженими державними органами заходів впливу тощо.

Еш С.М. вважає, що ринок фінансових послуг являється особливою сферою взаємовідносин державних органів і фінансових учасників ринку фінансових послуг для задоволення фінансових потреб та формування пропозиції фінансово-економічних послуг на державному рівні або у світовій інтеграції країн [3, с. 127].

На ринку фінансових послуг здійснюються такі види фінансових послуг: випуск платіжних документів, платіжних карток, дорожніх чеків та/або їх обслуговування, кліринг, інші форми забезпечення розрахунків; довірче управління фінансовими активами; торгівля валютними цінностями; залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення; фінансовий лізинг; надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового

кредиту; надання гарантій та поручительств; переказ коштів; послуги у сфері страхування та у системі накопичувального пенсійного забезпечення; професійна діяльність на ринку цінних паперів, що підлягає ліцензуванню; факторинг; адміністрування фінансових активів для придбання товарів у групах; управління майном для фінансування об'єктів будівництва та/або здійснення операцій з нерухомістю відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю»; операції з іпотечними активами з метою емісії іпотечних цінних паперів; банківські та інші фінансові послуги, що надаються відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність».

Ринок фінансових послуг є одним із механізмів, що забезпечує стабільність економіки країни, оскільки розподіл фінансових ресурсів на ньому повинен відбуватися на конкурентній основі. Отже, регулювання функціонування ринку фінансових послуг наразі є важливим напрямком діяльності держави.

Список використаних джерел:

1. Гармашова Ю.О. Особливості регулювання ринку фінансових послуг в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2015. Випуск 14. С. 57.

2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12 липня 2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

3. Еш С.М. Ринок фінансових послуг : конспект лекцій [для студентів спеціальності «Фінанси» денної та заочної форм навчання]. Київ : НУХТ, 2008. 127 с.

МАРКЕТИНГ

Дрокіна Н.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
Державний університет телекомунікацій*

РОЛЬ ТЕПЛОВИХ КАРТ В МАРКЕТИНГУ ДЛЯ АНАЛІЗУ АКТИВНОСТІ НА САЙТІ

Просування сайту або ресурсу в інтернеті вимагає системного підходу. Велику роль в цьому процесі відіграє аналітика і аналіз. Для оцінки затребуваних сторінок і частин сайту існує спеціальна теплова карта.

Теплові карти (heatmap) представляють собою формат візуалізації даних. Вони були розроблені Кормаком Кіні в середині 90-х років для роботи на фінансових ринках. Основна функція теплокарт – відстежувати рухи миші, які здійснюють користувачі, й відобразити отримані дані в зручному форматі [1]. Цю карту ще називають картою кліків, оскільки дані відображаються у вигляді областей, на які користувачі клацають [2].

Теплова карта дозволяє відстежувати активність користувачів на сайті. Кожен клік будь-якого користувача трохи підвищує «температуру» області. Якщо область «гаряча» (червона), це означає по ній часто клікають. Якщо «холодна» (синя) – на неї не звертають уваги.

В Інтернет-маркетингу виділяють 4 види теплових карт:

1. Карта кліків – відображає всі елементи та області сторінок сайту, на які користувачі клікають, та кількість кліків по кожному елементу за вибраний період. Карта кліків здатна обґрунтувати необхідність оптимізації, а також продемонструвати, які елементи не працюють.

2. Карти активності миші (Mouse Movement Tracking), на якій відображається, куди користувачі наводять курсор. Мається на увазі, що таким чином можна зрозуміти, як люди вивчають ресурс [3].

3. Карта скролінгу – відображає за вибраний період у відсотковому співвідношенні розмір сторінки та кількість

користувачів, які переглядали сторінку. Якщо простіше – карта скролінгу показує глибину перегляду сторінки, тобто наскільки далеко користувачі переглядають сторінки. Вони цікаві тим, що можна подивитися, на якому етапі відвідувачі втрачають інтерес до подальшого вивчення сторінки.

4. Відеозапис сесії – запис поведінки усіх користувачів на сайті, з метою перегляду їхніх рухів та кліків. Відеозапис поведінки дозволяє бачити сайт очима відвідувача, адже при цьому фіксуються пересування мишки, відкриття сторінок тощо. Попри свою популярність, для проведення юзабіліті аудитів цей інструмент не підходить, так як сайт з високими показниками відвідування, може збирати в день по кілька тисяч сесій. Кожна з них триває від декількох секунд до декількох годин. Проаналізувати весь масив даних неможливо [4].

Цінність карт активності миші під сумнівом. В описах подібних сервісів сказано, що людина наводить курсор туди, куди він дивиться. І нібито можливо відстежувати погляди відвідувачів. На ділі ж більшість людей рухає курсором тільки щоб клікнути кудись або прочитати підказку. У 2010 році професор А. Аулу, що є старшим науковим співробітником в області дослідження користувацького досвіду в компанії Google, провела презентацію, в якій оприлюднила деякі невітні результати експериментів, що стосуються відстеження рухів курсору: тільки у 6% людей спостерігалася безпосередній зв'язок між рухами курсора і рухами очей; у 19% людей спостерігалася непрямий зв'язок між рухами курсора і рухами очей; 10% людей наводили курсор на посилання, а потім продовжували вивчати інші елементи сайту [1].

А ось за допомогою карти кліків можна дізнатися, які елементи сайту користуються популярністю, а які – ні. Якщо кнопка залишається без уваги – потрібно щось міняти. Перемістити її в інше місце, змінити колір і розмір, написати сильний заклик до дії. Крім того, за допомогою карти кліків можна швидко зібрати дані та простежити основні тенденції.

Існує безліч сервісів, за допомогою яких можна створити теплові карти. Аналіз найбільш популярних з них дано в табл. 1.

Таблиця 1

Характеристика онлайн сервісів для створення теплових карт

№	Характеристика	Підключення	Вартість	Клієнти
«Яндекс Метрика»: https://metrika.yandex.ru/				
1	Єдиний російськомовний сервіс в списку. Містить багато інструментів для аналітики, включаючи теплові карти кліків і скролінгу. Зручний інтерфейс, маса гайдів російською мовою, технічна онлайн підтримка. Можна вибрати 2 періоди і порівняти активність користувачів в різний час.	вставити скрипт на свій сайт	повністю безкоштовний сервіс	невідомо
Heat-map.co: http://heat-map.co/				
2	Сервіс радикально відрізняється від інших. Його не потрібно підключати до сайту – отже, він не збирає статистику кліків. Heat-map сканує сторінку по посиланню і на підставі своїх алгоритмів показує карту.	вказати посилання на свій сайт	Безкоштовний тариф: можна працювати з двома сторінками сайту. Вартість: 29-79 \$ в місяць.	невідомо
Crazyegg: https://www.crazyegg.com/				
3	Карта кліків працює за принципом теплової, де “гарячі” точки – найбільш клікабельні. Карта скролінгів показує глибину читання сторінки.	скопіювати скрипт в код сайту або встановити плагін. Можна вказати	сплачується кількість зафіксованих візитів на сайт. Є 5 пакетів: 29 \$ – 30 000 візитів,	Yahoo!, Dell

	Карта кліків CrazyEgg не рахує кліки по динамічних об'єктах (наприклад, поп-апам). Особливою фішкою CrazyEgg є фільтр Confetti. З його допомогою карта кліків сегментується за кольорами: так маркуються відвідувачі, які прийшли з різних каналів.	контакти свого веб-розробника, і йому на пошту відправлять лист з інструкціями	49 \$ – 75 000, 99 \$ – 150 000, 249 \$ – 500 000 та безлімітний)	
SumoMe: https://sumome.com/				
4	Плагін, який встановлюється на сайт і додає багато різних функцій: від сервісів для аналітики (включаючи теплові карти) до створення форм підписки і соціальних кнопок. Можна дивитися статистику прямо на сайті, не потрібно відкривати сторонні ресурси.	скопіювати скрипт в код сайту або встановити плагін	Безкоштовний тариф: всі програми працюють, але з обмеженим функціоналом. Вартість: 0-119 \$ в місяць.	Airbnb, the Chive, 24JG
Mouseflow: https://mouseflow.com/				
5	До основних можливостей карти кліків Mouseflow можна віднести теплову карту кліків (з сегментацією відвідувачів за мовою, операційною системою, розміром екрану, місцеперебуванням тощо), карту	копіювати скрипт в код сайту	Безкоштовний тариф: до 100 записаних сесій на місяць. Пропонується 3 пакети: за 29 € / міс. ≈ 10 000 переглядів сторінок, 99 € / міс. ≈ 50 000,	Microsoft, NBC, Philips

	скролінгу, карту пересувань курсору, карту зон уваги, аналітику форм на сторінках, відеозапису поведінки відвідувачів на сайті, налаштування аналітики воронки продажів.		399 € / міс. ≈ 500 000.	
HotJar: https://www.hotjar.com/				
6	Красивий і зручний інтерфейс, багато інструментів для аналітики. Можна налаштувати зворотний зв'язок з відвідувачами сайту – запитати у них, що вони б хотіли змінити на сайті. Велика база посібників по роботі з сервісом (англійською мовою).	скопіювати скрипт в код сайту	Безкоштовний тариф: до 2000 переглядів на місяць. 15 днів пробної версії з повним функціоналом. Вартість: 29-89 € в місяць.	Microsoft, Nintendo, Ikea
Zarget: https://www.zarget.com/				
7	Зручний сучасний інтерфейс, докладні підказки по роботі з кожним інструментом. Є розширення для браузера, який дозволяє налаштовувати А / В тестування і переглядати теплові карти, не відкриваючи зайвих вкладок. Можна задати дату і час закінчення збору статистики, щоб згенерувати карту кліків тільки за потрібний період.	вставити скрипт на сайт	Безкоштовний тариф: необмежений функціонал на перші 30 днів. Вартість: 15-995 \$ в місяць.	Dotvnp, Biztalk360, Freshdesk

Monkeytracker: https://www.monkeytracker.cz				
8	<p>Monkeytracker – чеський сервіс карт кліків. Це SaaS-рішення має і теплову карту кліків, і карту скролінгу (які, до слова, враховують особливості мобільної верстки). Не найзручніший інтерфейс. Важко знайти потрібні інструменти. Можуть виникнути проблеми при підключенні сервісу до сайту. Сторінки повільно завантажуються.</p>	<p>вставити скрипт на сайт</p>	<p>Безкоштовний тариф: враховує тільки 30 000 кліків в місяць, статистика зберігається 1 місяць. Обмежень за часом немає. Вартість: 10-50 \$ в місяць.</p>	<p>E ON, KB, Skupina Cez</p>
Ptengine: https://www.ptengine.com				
9	<p>Відповідно до опису на головній сторінці, в цьому сервісі можна знайти карту кліків, скролінгу та аналітику воронки продажів. Для аналізу карт є чимало фільтрів, які спрощують роботу з сервісом. Певною мірою навігація по кабінету нагадує окремі компоненти Google Analytics.</p>	<p>вставити скрипт на свій сайт або встановити плагін для WordPress</p>	<p>Безкоштовний тариф: 2 тижні без обмежень. Потім: тільки 1 карта кліків, тільки 1 домен, до 1000 відвідувачів в місяць. Вартість: 7.2-599 \$ в місяць.</p>	<p>Yamaha, ShutterShock, DJI, Unbounce</p>

Feng-GUI: https://www.feng-gui.com/				
10	Ізраїльський проект, який показує не фактичні кліки, а прогнозує найбільш клікабельні зони для кожної веб-сторінки. Він не досліджує поведінку користувачів і не збирає статистику. Замість цього сайт або завантажене зображення (наприклад, макет) перегляне робот, який складе передбачувану карту кліків і покаже, на які елементи люди будуть дивитися в першу чергу.	завантажити зображення або вказати посилання на сторінку	Безкоштовний тариф: пробного періоду немає. Але є демоверсія, яка просканує тільки частина зображення або сторінки сайту. Вартість: 25-1250 \$ в місяць.	WSI, Razorfish, HeadScape

Джерело: розроблено автором на основі [3; 4]

Таким чином, що при виборі сервісів для створення теплових карт в першу чергу варто звернути увагу на «Яндекс.Метрики». Там є не тільки теплові карти, але і багато інших інструментів для аналізу сайту. А ще сервіс безкоштовний. Також слід звернути увагу на сервіс Crazyegg. У ньому немає нічого, крім теплових карт, зате вони опрацьовані ідеально. Особливо привертає увагу інструмент конфетти, який дозволяє стежити за поведінкою окремих сегментів аудиторії. Такого функціоналу немає у інших сервісів. А сервіс Feng-GUI може стати в нагоді на етапі розробки сайту при створенні макету. Решта сервісів або програють по зручності, або сильно схожі один на одного (і на безкоштовну версію «Яндекс Метрика»).

Можна зробити висновок, що теплові карти є відмінним джерелом унікальної інформації про поведінку відвідувачів сайту, яку практично неможливо отримати, застосовуючи інші методи аналізу. Подібна аналітика може посприяти істотного збільшення конверсії. Використання теплової карти – це унікальна можливість істотно

поліпшити юзабіліті для користувачів сайту тим самим підвищити ефективність маркетингу підприємства в цілому.

Список використаних джерел:

1. Школа интернет-маркетинга: Для чего нужны тепловые карты?
URL: <https://ipgenerator.ru/blog/2016/01/11/shkola-internet-marketinga-dlya-chego-nuzhny-teplovye-karty/>
2. Тепловая карта сайта // Глоссарий Интернет-маркетинга.
URL: https://www.glossary-internet.ru/terms/%D0%A2/teplovaya_karta_sayta/
3. Полянов П. Hot or not: 15 сервисов для создания тепловых карт.
URL: <https://texterra.ru/blog/hot-or-not-15-servisov-dlya-sozdaniya-teplovoykh-kart.html>
4. Карта кліків сайту: огляд 16 сервісів. URL: <https://lemarbet.com/ua/seo-instrumenty/16-heatmap/>

Наукове видання

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 28.02.2019. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 5,81. Тираж 100. Замовлення № 0220-33.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.